

Voorlezen-plus[®]

prikkelt de zintuigen met persoonlijke boeken



Nelleke Boer
Carla Wikkerman

de boerderij + Huig in Panbos + Meta gaat naar de manege + Deego gaat naar de kinderboerderij + Abdi gaat voetballen + Ursila gaat naar school + Nard
op vakantie + Epko maakt muziek + Janny is blij! + Arie in de bakkerij + Een dagje naar moeder + Kees zingt + Arie viert feest + Kijk Coby! + Vicky heeft
de Hindoestaanse prinses + Melissa gaat theedrinken + Willems' werk + Toeren met pappa en mamma + Ik ben Jannie + Verwendag voor Brigitte + Daphne
Siyabonga uthatha uhambo + Collin takes a bath / U Collin uyogeza + Bongane makes music / UBongane uya cula + Skhumbuzo goes to the Zoo / Uya eZoo + Kgotso
+ Idah goes to a ball / Ukuya Emdansweni + Doctor goes to school / UDoctor uya Esikoleni + Kamogelo takes a bath / Ngokukugeza + Tiny goes to a concert / U
spelen + Joyce gaat in bad + Michelle gaat zwemmen + Nienke naar school + Peter naar het strand + Met Ursila op de bank + Spelen met Timba + Tonnie viert
school + Nard gaat met de bus + Robert gaat zwemmen + Melissa viert vakantie + De Smarties gaan naar het strand + Issam naar Disneyland + Melissa maakt
+ Vicky heeft plezier + C-Gjeey gaat verven + Sander heeft plezier + Levi in de klas + Wandelen met Landa + Nadine gaat naar het strand + Henk en Mas gaan
+ Daphne poetst haar tanden + Hanneke viert feest + Martijn gaat wandelen + Nienke het is lente + Laura is ongesteld + De Smarties gaan wandelen + Siyabonga
+ Kgotso goes to bed / U Kgotso uyolala + Mahlatsie sits in the sun / Indaba Ukuhlala elangeni + Massaging Nadia / Ngokumasaja + Nomzamo plays on the ground
concert / Ukuya e Khonsatini + Adrie in de dierentuin + Dilano gaat fietsen + Gijs en de Kornuiten + Huig heeft plezier + Isa gaat paardrijden + Issam op de boerderij
Nienke viert koninginnedag + Ulbe op de boerderij + Huig in Panbos + Meta gaat naar de manege + Deego gaat naar de kinderboerderij + Abdi gaat voetballen +
Epko maakt muziek + Roderick gaat op vakantie + Epko maakt muziek + Janny is blij! + Arie in de bakkerij + Een dagje naar moeder + Kees zingt + Arie viert fe
Mas gaan naar voetbal + Nazia, de Hindoestaanse prinses + Melissa gaat theedrinken + Willems' werk + Toeren met pappa en mamma + Ik ben Jannie + Ver
wandelen + Siyabonga takes a walk / Usiyabonga uthatha uhambo + Collin takes a bath / U Collin uyogeza + Bongane makes music / UBongane uya cula + Skhumbuzo
Nomzamo plays on the ground / Ukudlala phansi + Idah goes to a ball / Ukuya Emdansweni + Doctor goes to school / UDoctor uya Esikoleni + Kamogelo takes a bath
paardrijden + Issam op de boerderij + Jelle gaat spelen + Joyce gaat in bad + Michelle gaat zwemmen + Nienke naar school + Peter naar het strand + Met U
boerderij + Abdi gaat voetballen + Ursila gaat naar school + Nard gaat met de bus + Robert gaat zwemmen + Melissa viert vakantie + De Smarties gaan naar
moeder + Kees zingt + Arie viert feest + Kijk Coby! + Vicky heeft plezier + C-Gjeey gaat verven + Sander heeft plezier + Levi in de klas + Wandelen met L
a en mamma + Ik ben Jannie + Verwendag voor Brigitte + Daphne poetst haar tanden + Hanneke viert feest + Martijn gaat wandelen + Nienke het is lente +
c / UBongane uya cula + Skhumbuzo goes to the Zoo / Uya eZoo + Kgotso goes to bed / U Kgotso uyolala + Mahlatsie sits in the sun / Indaba Ukuhlala elangeni +
eni + Kamogelo takes a bath / Ngokukugeza + Tiny goes to a concert / Ukuya e Khonsatini + Adrie in de dierentuin + Dilano gaat fietsen + Gijs en de Kornuite
naar het strand + Met Ursila op de bank + Spelen met Timba + Tonnie viert koninginnedag + Ulbe op de boerderij + Huig in Panbos + Meta gaat naar de mane
Smarties gaan naar het strand + Issam naar Disneyland + Melissa maakt muziek + Roderick gaat op vakantie + Epko maakt muziek + Janny is blij! + Arie in
Wandelen met Landa + Nadine gaat naar het strand + Henk en Mas gaan naar voetbal + Nazia, de Hindoestaanse prinses + Melissa gaat theedrinken + Will
e het is lente + Laura is ongesteld + De Smarties gaan wandelen + Siyabonga takes a walk / Usiyabonga uthatha uhambo + Collin takes a bath / U Collin uyoge
lala elangeni + Massaging Nadia / Ngokumasaja + Nomzamo plays on the ground / Ukudlala phansi + Idah goes to a ball / Ukuya Emdansweni + Doctor goes to
de Kornuiten + Huig heeft plezier + Isa gaat paardrijden + Issam op de boerderij + Jelle gaat spelen + Joyce gaat in bad + Michelle gaat zwemmen + Nien
ar de manege + Deego gaat naar de kinderboerderij + Abdi gaat voetballen + Ursila gaat naar school + Nard gaat met de bus + Robert gaat zwemmen + Mel
j! + Arie in de bakkerij + Een dagje naar moeder + Kees zingt + Arie viert feest + Kijk Coby! + Vicky heeft plezier + C-Gjeey gaat verven + Sander heeft p
nken + Willems' werk + Toeren met pappa en mamma + Ik ben Jannie + Verwendag voor Brigitte + Daphne poetst haar tanden + Hanneke viert feest + Ma
Collin uyogeza + Bongane makes music / UBongane uya cula + Skhumbuzo goes to the Zoo / Uya eZoo + Kgotso goes to bed / U Kgotso uyolala + Mahlatsie si
ctor goes to school / UDoctor uya Esikoleni + Kamogelo takes a bath / Ngokukugeza + Tiny goes to a concert / Ukuya e Khonsatini + Adrie in de dierentuin + Dil
en + Nienke naar school + Peter naar het strand + Met Ursila op de bank + Spelen met Timba + Tonnie viert koninginnedag + Ulbe op de boerderij + Huig
en + Melissa viert vakantie + De Smarties gaan naar het strand + Issam naar Disneyland + Melissa maakt muziek + Roderick gaat op vakantie + Epko maak
heeft plezier + Levi in de klas + Wandelen met Landa + Nadine gaat naar het strand + Henk en Mas gaan naar voetbal + Nazia, de Hindoestaanse prinses +
+ Martijn gaat wandelen + Nienke het is lente + Laura is ongesteld + De Smarties gaan wandelen + Siyabonga takes a walk / Usiyabonga uthatha uhambo +
latsie sits in the sun / Indaba Ukuhlala elangeni + Massaging Nadia / Ngokumasaja + Nomzamo plays on the ground / Ukudlala phansi + Idah goes to a ball / Uk
tuin + Dilano gaat fietsen + Gijs en de Kornuiten + Huig heeft plezier + Isa gaat paardrijden + Issam op de boerderij + Jelle gaat spelen + Joyce gaat in ba
derij + Huig in Panbos + Meta gaat naar de manege + Deego gaat naar de kinderboerderij + Abdi gaat voetballen + Ursila gaat naar school + Nard gaat met
tie + Epko maakt muziek + Janny is blij! + Arie in de bakkerij + Een dagje naar moeder + Kees zingt + Arie viert feest + Kijk Coby! + Vicky heeft plezier +
doestaanse prinses + Melissa gaat theedrinken + Willems' werk + Toeren met pappa en mamma + Ik ben Jannie + Verwendag voor Brigitte + Daphne poetst
Siyabonga uthatha uhambo + Collin takes a bath / U Collin uyogeza + Bongane makes music / UBongane uya cula + Skhumbuzo goes to the Zoo / Uya eZoo + Kgotso

gaat met de bus + Robert gaat zwemmen + Melissa viert vakantie + De Smarties gaan naar het strand + Issam naar Disneyland + Melissa maakt muziek + I
plezier + C-Gjeey gaat verven + Sander heeft plezier + Levi in de klas + Wandelen met Landa + Nadine gaat naar het strand + Henk en Mas gaan naar voet
poetst haar tanden + Hanneke viert feest + Martijn gaat wandelen + Nienke het is lente + Laura is ongesteld + De Smarties gaan wandelen + Siyabonga tak
so goes to bed / U Kgotso uyolala + Mahlatsie sits in the sun / Indaba Ukuhlala elangeni + Massaging Nadia / Ngokumasaja + Nomzamo plays on the ground / U
Ukuya e Khonsatini + Adrie in de dierentuin + Dilano gaat fietsen + Gijs en de Kornuiten + Huig heeft plezier + Isa gaat paardrijden + Issam op de boerderij
iert koninginnedag + Ulbe op de boerderij + Huig in Panbos + Meta gaat naar de manege + Deego gaat naar de kinderboerderij + Abdi gaat voetballen + Ur
kt muziek + Roderick gaat op vakantie + Epko maakt muziek + Janny is blij! + Arie in de bakkerij + Een dagje naar moeder + Kees zingt + Arie viert feest
aan naar voetbal + Nazia, de Hindoestaanse prinses + Melissa gaat theedrinken + Willems' werk + Toeren met pappa en mamma + Ik ben Jannie + Verwen
yabonga takes a walk / Usiyabonga uthatha uhambo + Collin takes a bath / U Collin uyogeza + Bongane makes music / UBongane uya cula + Skhumbuzo goes to
ground / Ukudlala phansi + Idah goes to a ball / Ukuya Emdansweni + Doctor goes to school / UDoctor uya Esikoleni + Kamogelo takes a bath / Ngokukugeza +
rderij + Jelle gaat spelen + Joyce gaat in bad + Michelle gaat zwemmen + Nienke naar school + Peter naar het strand + Met Ursila op de bank + Spelen m
+ Ursila gaat naar school + Nard gaat met de bus + Robert gaat zwemmen + Melissa viert vakantie + De Smarties gaan naar het strand + Issam naar Disney
eest + Kijk Coby! + Vicky heeft plezier + C-Gjeey gaat verven + Sander heeft plezier + Levi in de klas + Wandelen met Landa + Nadine gaat naar het strand
rwendag voor Brigitte + Daphne poetst haar tanden + Hanneke viert feest + Martijn gaat wandelen + Nienke het is lente + Laura is ongesteld + De Smarties
buzo goes to the Zoo / Uya eZoo + Kgotso goes to bed / U Kgotso uyolala + Mahlatsie sits in the sun / Indaba Ukuhlala elangeni + Massaging Nadia / Ngokumasaja
/ Ngokukugeza + Tiny goes to a concert / Ukuya e Khonsatini + Adrie in de dierentuin + Dilano gaat fietsen + Gijs en de Kornuiten + Huig heeft plezier + Isa
Ursila op de bank + Spelen met Timba + Tonnie viert koninginnedag + Ulbe op de boerderij + Huig in Panbos + Meta gaat naar de manege + Deego gaat naar
ar het strand + Issam naar Disneyland + Melissa maakt muziek + Roderick gaat op vakantie + Epko maakt muziek + Janny is blij! + Arie in de bakkerij + E
anda + Nadine gaat naar het strand + Henk en Mas gaan naar voetbal + Nazia, de Hindoestaanse prinses + Melissa gaat theedrinken + Willems' werk + Toe
+ Laura is ongesteld + De Smarties gaan wandelen + Siyabonga takes a walk / Usiyabonga uthatha uhambo + Collin takes a bath / U Collin uyogeza + Bongane
+ Massaging Nadia / Ngokumasaja + Nomzamo plays on the ground / Ukudlala phansi + Idah goes to a ball / Ukuya Emdansweni + Doctor goes to school / UDoc
en + Huig heeft plezier + Isa gaat paardrijden + Issam op de boerderij + Jelle gaat spelen + Joyce gaat in bad + Michelle gaat zwemmen + Nienke naar sch
ege + Deego gaat naar de kinderboerderij + Abdi gaat voetballen + Ursila gaat naar school + Nard gaat met de bus + Robert gaat zwemmen + Melissa viert
n de bakkerij + Een dagje naar moeder + Kees zingt + Arie viert feest + Kijk Coby! + Vicky heeft plezier + C-Gjeey gaat verven + Sander heeft plezier + L
ems' werk + Toeren met pappa en mamma + Ik ben Jannie + Verwendag voor Brigitte + Daphne poetst haar tanden + Hanneke viert feest + Martijn gaat wan
za + Bongane makes music / UBongane uya cula + Skhumbuzo goes to the Zoo / Uya eZoo + Kgotso goes to bed / U Kgotso uyolala + Mahlatsie sits in the sun /
school / UDoctor uya Esikoleni + Kamogelo takes a bath / Ngokukugeza + Tiny goes to a concert / Ukuya e Khonsatini + Adrie in de dierentuin + Dilano gaat fie
nke naar school + Peter naar het strand + Met Ursila op de bank + Spelen met Timba + Tonnie viert koninginnedag + Ulbe op de boerderij + Huig in Panbos
lissa viert vakantie + De Smarties gaan naar het strand + Issam naar Disneyland + Melissa maakt muziek + Roderick gaat op vakantie + Epko maakt muziek
lezier + Levi in de klas + Wandelen met Landa + Nadine gaat naar het strand + Henk en Mas gaan naar voetbal + Nazia, de Hindoestaanse prinses + Meliss
rtijn gaat wandelen + Nienke het is lente + Laura is ongesteld + De Smarties gaan wandelen + Siyabonga takes a walk / Usiyabonga uthatha uhambo + Collin
its in the sun / Indaba Ukuhlala elangeni + Massaging Nadia / Ngokumasaja + Nomzamo plays on the ground / Ukudlala phansi + Idah goes to a ball / Ukuya Em
ano gaat fietsen + Gijs en de Kornuiten + Huig heeft plezier + Isa gaat paardrijden + Issam op de boerderij + Jelle gaat spelen + Joyce gaat in bad + Mich
in Panbos + Meta gaat naar de manege + Deego gaat naar de kinderboerderij + Abdi gaat voetballen + Ursila gaat naar school + Nard gaat met de bus + Ro
kt muziek + Janny is blij! + Arie in de bakkerij + Een dagje naar moeder + Kees zingt + Arie viert feest + Kijk Coby! + Vicky heeft plezier + C-Gjeey gaat v
+ Melissa gaat theedrinken + Willems' werk + Toeren met pappa en mamma + Ik ben Jannie + Verwendag voor Brigitte + Daphne poetst haar tanden + Hann
Collin takes a bath / U Collin uyogeza + Bongane makes music / UBongane uya cula + Skhumbuzo goes to the Zoo / Uya eZoo + Kgotso goes to bed / U Kgotso uy
Uya Emdansweni + Doctor goes to school / UDoctor uya Esikoleni + Kamogelo takes a bath / Ngokukugeza + Tiny goes to a concert / Ukuya e Khonsatini + Adrie
d + Michelle gaat zwemmen + Nienke naar school + Peter naar het strand + Met Ursila op de bank + Spelen met Timba + Tonnie viert koninginnedag + Ul
de bus + Robert gaat zwemmen + Melissa viert vakantie + De Smarties gaan naar het strand + Issam naar Disneyland + Melissa maakt muziek + Roderick g
+ C-Gjeey gaat verven + Sander heeft plezier + Levi in de klas + Wandelen met Landa + Nadine gaat naar het strand + Henk en Mas gaan naar voetbal + N
t haar tanden + Hanneke viert feest + Martijn gaat wandelen + Nienke het is lente + Laura is ongesteld + De Smarties gaan wandelen + Siyabonga takes a v
so goes to bed / U Kgotso uyolala + Mahlatsie sits in the sun / Indaba Ukuhlala elangeni + Massaging Nadia / Ngokumasaja + Nomzamo plays on the ground / UK

Voorlezen-plus[®]

prikkelt de zintuigen met persoonlijke boeken

Voorlezen-plus[®]

prikkelt de zintuigen met persoonlijke boeken

Nelleke Boer

Carla Wikkerman



Stichting Voorlezen-plus[®], Leiden/Amsterdam 2015

NUR 848
ISBN/EAN 978-90-9029440-7

© Stichting Voorlezen-plus®, Leiden/Amsterdam, 2015
Alle rechten voorbehouden

Voorwoord

Dat voorlezen belangrijk is voor de ontwikkeling van kinderen is algemeen bekend. Dat voorlezen plezierig kan zijn en belangrijk voor de ontwikkeling van mensen met een verstandelijke en/of ernstige meervoudige beperking hebben Carla Wikkerman en Nelleke Boer laten zien. Zij hebben zich de afgelopen jaren ingezet voor het ontwikkelen van voorleesboeken voor deze mensen. Tijdens het voorlezen van specifiek voor hen gemaakte voorleesboeken blijkt dat ook zij veel plezier kunnen beleven aan samen (voor)lezen.

In dit mooie boek, dat Carla en Nelleke daarover schreven, delen ze met ons de kennis die zij hebben opgebouwd over het ontwikkelen van boeken voor mensen met een ernstige meervoudige beperking en over het voorlezen daarvan. Veel van die kennis is gebaseerd op hun ervaringen met ouders en begeleiders die voor hun kind of cliënt een speciaal voorleesverhaal maakten. Ook ontdekten Carla en Nelleke dat de speciale voorleesboeken heel geschikt kunnen zijn voor mensen met (een verstandelijke beperking en) dementie.

‘Samen lezen’ kan bevorderlijk zijn voor de relatie tussen de ouder of begeleider en hun kind of cliënt. Maar bij deze speciale voorleesboeken gaat het niet alleen om het voorlezen maar ook om het ‘schrijven’ van het boek, iets dat ouders en begeleiders meestal samen doen. Daarbij wordt hen gevraagd om zich te verplaatsen in hun kind of cliënt en na te denken over wat voor hem of haar het meest herkenbaar is. Dit kan de ouder of begeleider helpen om vanuit het perspectief van hun kind of cliënt te kijken.

Mensen lezen boeken voor hun eigen genoegen. Ze genieten van romans of biografieën, of ontwikkelen zich door studieboeken. Carla en Nelleke laten zien dat genoegen beleven, genieten en ontwikkeling ook goede redenen zijn om boeken voor te lezen aan mensen met een ernstige meervoudige beperking. In dit boek geven ze verschillende voorbeelden daarvan.

‘Arie in de dierentuin’ gaat bijvoorbeeld over een dagje naar een dierenpark, maar ook over plezierbeleving en sociaal contact. ‘Ulbe op de boerderij’ is een verhaal over het boerenleven van vroeger, maar bevat tegelijkertijd een biografie van de hoofdpersoon. En in ‘Jelle gaat spelen’ leert hoofdpersoon Jelle iets belangrijks, namelijk dat dingen nog bestaan ook al zie je ze niet.

Op dezelfde manier kunnen er nog veel meer speciale voorleesboeken gemaakt worden over plezierige, spannende of verdrietige gebeurtenissen in het leven van mensen uit de doelgroep. Carla en Nelleke laten in dit overzichtelijke en illustratieve boek zien hoe je dat doet, hoe je vorm kunt geven aan een speciaal voorleesboek voor iemand met een ernstige meervoudige beperking.

Ik verwacht dat ouders en begeleiders die deze boeken gaan maken en voorlezen daar zelf veel voldoening uit zullen halen en ik wens ze alvast heel veel (voor)leesplezier.

Dr. P.S. Sterkenburg
Vrije Universiteit Amsterdam & Bartiméus

Amsterdam
6 december 2015

Inhoud

Inleiding 9

- 1 Voorlezen-plus?** 13
- 2 Hoe ontstond Voorlezen-plus?** 17
- 3 Een Voorlezen-plus-boek maken** 23
- 4 Een Voorlezen-plus-boek voorlezen** 29
- 5 Een verhaal achter elk verhaal** 35
- 6 Selectie Voorlezen-plus-boeken** 41
 - Adrie in de dierentuin 42
 - Dilano gaat fietsen 44
 - Gijs en de Kornuiten 46
 - Hanneke viert feest 48
 - Huig heeft plezier 50
 - Isa gaat paardrijden 52
 - Issam op de boerderij 54
 - Jelle gaat spelen 56
 - Joyce gaat in bad 58
 - Martijn gaat wandelen 60
 - Melissa gaat theedrinken 62
 - Met Ursila op de bank 64
 - Michelle gaat zwemmen 66
 - Nienke naar school 68
 - Peter naar het strand 70
 - Rita gaat op reis 72
 - Spelen met Timba 74
 - Tonnie viert Koninginnedag 76
 - Ulbe op de boerderij 78
- 7 Publicaties en mastertheses** 81
 - Voorlezen-plus in Zuid-Afrika** 84
 - Opening Voorlezen-plus-bibliotheek** 86
 - Wie wij willen bedanken** 87

Inleiding

Iedereen heeft voorleeservaringen. Iedereen is ooit voorgelezen of heeft zelf voorgelezen. Iedereen, behalve mensen met ernstige meervoudige beperkingen. Die worden niet of nauwelijks voorgelezen. Vaak omdat we denken dat zij een voorleesverhaal niet zouden kunnen begrijpen.

Nee, een gewoon verhaal misschien niet. Maar een persoonlijk verhaal – een verhaal dat voor jou gemaakt is, helemaal van jou is – dát herkennen zij vaak wel. Zeker als bij het voorlezen van het verhaal steeds dezelfde voorwerpen getoond worden, die hun zintuigen prikkelen. Zelfs als ze het niet helemaal begrijpen, beleven ze wel van alles als zo'n verhaal aan ze wordt voorgelezen.

Sinds 2007 is het onze missie om voorlezen aan deze groep mensen én aan mensen met (een verstandelijke beperking en) dementie te bevorderen. Wij ontwikkelden daarvoor een eigen werkwijze, waarmee familieleden en begeleiders zelf speciale voorleesboeken kunnen maken. We noemden deze werkwijze, die gebaseerd is op multi-sensory storytelling, Voorlezen-plus[®] en de speciale boeken Voorlezen-plus-boeken. Inmiddels hebben wij ongeveer tachtig persoonlijke boeken gemaakt, een bibliotheek ingericht, tientallen workshops Voorlezen-plus-boek Maken & Voorlezen gegeven en vele presentaties verzorgd. Ook deden we onderzoek naar de effectiviteit van de werkwijze.

Ter gelegenheid van de oprichting van onze Stichting Voorlezen-plus[®] maakten we dit informatieve en hopelijk inspirerende boek. Wij willen hiermee familieleden, vrienden en begeleiders van mensen uit de doelgroep informeren over Voorlezen-plus. Natuurlijk hopen we dat ze zo enthousiast worden, dat ze een workshop gaan volgen om zelf een Voorlezen-plus-boek te maken. Voor wie al eerder een Voorlezen-plus-boek maakte, biedt dit boek interessante achtergrondgegevens en handige tips voor het gebruik van Voorlezen-plus-boeken.

Maar het allerbelangrijkste doel blijft voor ons dat er meer wordt voorgelezen aan mensen met ernstige meervoudige beperkingen en aan mensen met (een verstandelijke beperking en) dementie. Dat onze werkwijze en dit boek hieraan mogen bijdragen.

Nelleke Boer en Carla Wikkerman
Amsterdam/Leiden, december 2015

Stichting Voorlezen-plus®

Stichting Voorlezen-plus® is in 2014 opgericht door Carla Wikkerman en Nelleke Boer.

Missie van Stichting Voorlezen-plus®: 'voorlezen mogelijk maken en bevorderen voor mensen met ernstige meervoudige beperkingen en mensen met (een verstandelijke beperking en) dementie.'

Middelen die Stichting Voorlezen-plus® inzet om dit doel te bereiken:

- + Voorlichting, workshops en trainingen
- + Verder ontwikkelen van de werkwijze
- + Bewaken van de kwaliteit van gemaakte boeken
- + Ontwikkelen van nieuwe toepassingen

Bestuur



Carla Wikkerman,
voorzitter (links)

Nelleke Boer
secretaris /
penningmeester

Raad van Advies



Heleen van Manen,
beleidsmedewerker
Koninklijke
Bibliotheek



Daan Iken, directeur
Stichting Zorgboeren
Zuid Holland



**Jitske van Heijningen-
Louwsma,**
gedragskundige
Stichting Raamwerk

Comité van aanbeveling



Paula Sterkenburg,
universitair docent
Vrije Universiteit,
GZ-psycholoog
Bartiméus



**Els van Eijck van
Heslinga,** hoofd
Sector Bedrijfsvoering
Koninklijke
Bibliotheek



Job Cohen, voorzitter
Cedris,
branchevereniging
voor sociale
werkgelegenheid en
arbeidsintegratie

Multi-sensory storytelling werd bedacht door Chris Fuller in Engeland en verder ontwikkeld door PAMIS, een Schotse organisatie voor hulp en ondersteuning aan mensen met meervoudige beperkingen. Wat wij eraan hebben toegevoegd is onze werkwijze Voorlezen-plus®, die beschrijft hoe je de speciale voorleesboeken maakt en op de juiste manier kunt voorlezen.

De naam **Voorlezen-plus®** is sinds 2012 een officieel geregistreerd merk. Voor de leesbaarheid laten we het teken ® weg als we het in dit boek hebben over de Voorlezen-plus-boeken en de activiteit Voorlezen-plus.

Ernstige meervoudige beperkingen (EMB) betekent: een zeer ernstige verstandelijke beperking, in combinatie met een of meer ernstige lichamelijke beperkingen en vaak ook zintuiglijke beperkingen. Mensen met EMB zijn kwetsbaar. Hun ontwikkelingsleeftijd ligt tussen 0 en 2 jaar. Zij hebben ondersteuning nodig bij alle activiteiten gedurende de dag. Zij hebben een verhoogd risico op gezondheidsproblemen.

Communiceren met mensen met EMB is niet gemakkelijk. Zij spreken niet of nauwelijks, maar geven wel andere signalen die familieleden en begeleiders herkennen.

1

Voorlezen-plus?



Een grote rode koffer met een handvat



Een losse pagina met een voorwerp op karton

Een Voorlezen-plus-boek is een persoonlijk boek, op maat gemaakt voor één persoon: de luisteraar. Het boek bestaat uit een kort en persoonlijk verhaal. Daarbij horen zintuiglijke prikkels ofwel voorwerpen die je kunt zien, voelen, horen, proeven of ruiken.

Hoe ziet een Voorlezen-plus-boek eruit?

Een Voorlezen-plus-boek is een grote rode koffer met een handvat. Op de koffer staat de titel van het boek; ook zit er een afneembaar voorwerp op, dat symbool staat voor het verhaal. In hoofdstuk 6 zie je verschillende voorbeelden van Voorlezen-plus-boeken.

Het verhaal in een Voorlezen-plus-boek bestaat uit maximaal zeven pagina's. Die pagina's worden gemaakt van stevig wit karton. Ze zijn genummerd en zitten los in de koffer. Bij elke pagina hoort een voorwerp dat één of meer zintuigen stimuleert.

De tekst op elke pagina is kort en bestaat uit vier onderdelen, bijvoorbeeld zo:

- + beschrijving van het voorwerp > paardenhaar in staart
- + zin uit het verhaal > 'Nu aait Nezzin het paard.'
- + beschrijving van wat de voorlezer doet > laat staart van paardenhaar voelen
- + zin om contact te maken > "Voel je dat, Nezzin?"

Waar gaat een Voorlezen-plus-boek over?

Het verhaal gaat altijd over de luisteraar en over een onderwerp waar die luisteraar in geïnteresseerd is. Het zijn persoonlijke verhalen, heel herkenbaar voor de luisteraar omdat ze gaan over een eigen ervaring, van vroeger of van nu.

Doel van het verhaal is contact maken, via het ritueel van voorlezen. De sfeer, de individuele aandacht, het persoonlijke contact, de rust en de herkenning van het verhaal zorgen er samen voor dat Voorlezen-plus een plezierige activiteit is voor de luisteraar én de voorlezer.

Soms heeft het verhaal ook andere doelen. Bijvoorbeeld het herbeleven van ervaringen van vroeger, om de herinnering te stimuleren. Of er is een leerdoel voor de luisteraar: leren om even te wachten, leren om je handen te gebruiken.

Zintuigen stimuleren, hoe werkt dat?

Voorlezen-plus maakt gebruik van voorwerpen die de zintuigen stimuleren: een zachte handdoek, een badeendje, een parfumsflesje. Het zijn altijd voorwerpen die passen bij het verhaal én passen bij de luisteraar. De voorwerpen trekken zijn of haar aandacht; door het steeds zien, horen, ruiken, proeven of voelen groeit ook de herkenning. De combinatie 'verhaal + voorwerpen' is belangrijk, de zintuiglijke stimulering van de voorwerpen werkt daardoor beter.



Nezjin kijkt naar de staart van het paard

“Het medium Voorlezen-plus is wat mij betreft een verdieping en een verrijking in de omgang met cliënten, vooral cliënten met wie het moeilijk is contact te maken.”

Deelnemer workshop Noordwijkerduin

Wie maakt het boek?

Een Voorlezen-plus-boek wordt gemaakt door mensen die de persoon voor wie het boek gemaakt wordt goed kennen. Meestal zijn dat familieleden en begeleiders, soms ook vrienden, vrijwilligers of therapeuten. Zij werken bij voorkeur samen aan een Voorlezen-plus-boek. Iedereen heeft namelijk een eigen beeld van de persoon, heeft eigen ervaringen met hem of haar. Daarmee kunnen ze elkaar goed aanvullen.

Hoe wordt het boek gemaakt?

De boeken komen tot stand tijdens workshops van Stichting Voorlezen-plus®. In drie bijeenkomsten worden de deelnemers begeleid bij het maken van een boek. Dat begint met samen analyseren: wie is deze man, deze vrouw, dit kind? Wat is de essentie waar het boek over moet gaan?

In hoofdstukken 3 en 4 wordt de inhoud van de workshops uitgebreid beschreven.

Hoe lees je een Voorlezen-plus-boek voor?

Het voorlezen gebeurt altijd op dezelfde manier. Langzaam worden de bladen een voor een voorgelezen, altijd in dezelfde volgorde. De voorlezer gebruikt veel intonatie en zegt altijd dezelfde vaste zinnen.

Interactie is een belangrijk onderdeel. De voorlezer moedigt de luisteraar aan de voorwerpen te 'belevén': te zien, voelen, horen, ruiken of proeven, afhankelijk van wat de luisteraar kan.



Moeder van Liss presenteert haar verhaal

Voor wie is Voorlezen-plus geschikt?

Voorlezen-plus is in eerste instantie bedacht voor mensen met ernstige meervoudige beperkingen: verstandelijk, lichamelijk en/of zintuiglijk. We hebben inmiddels ontdekt dat Voorlezen-plus ook goed werkt voor mensen met een verstandelijke beperking en dementie. En wellicht zijn er meer mensen waar Voorlezen-plus geschikt voor is, zoals mensen met alleen dementie of mensen met een verstandelijke beperking en complex gedrag.

Waarom PLUS?

PLUS laat zien dat het om meer gaat dan gewoon een verhaal voorlezen. Het gaat om een persoonlijk en helemaal op maat gemaakt verhaal, waar persoonlijke voorwerpen bij horen die de zintuigen stimuleren.

PLUS maakt ook duidelijk dat het om meer gaat dan naar een verhaal luisteren. Voor mensen met ernstige meervoudige beperkingen biedt het beleving: steeds je eigen verhaal kunnen ervaren. Zélf als het feitelijke verhaal grotendeels aan je voorbijgaat, ervaar je de sfeer en geniet je toch van het persoonlijke contact tijdens het voorlezen.

Het samen werken aan een boek is een PLUS, omdat het heel inspirerend is voor familieleden en begeleiders. Zij wisselen daarbij namelijk veel meer informatie met elkaar uit dan normaal. Na afloop weet iedereen meer over de persoon waarvoor het boek is gemaakt én meer van elkaar.

Dat voorlezer en luisteraar elkaar beter leren kennen door het maken en het voorlezen van een Voorlezen-plus-boek is ook een grote PLUS.



Colette begint met het voorlezen aan Robert



Mariska leest voor aan Hanneke

2

Hoe ontstond Voorlezen-plus?

Nelleke Boer en Carla Wikkerman, die de werkwijze Voorlezen-plus® ontwikkelden, werken beiden als gedragskundige bij Stichting Raamwerk, een organisatie voor mensen met een lichamelijke, verstandelijke of meervoudige beperking. In 2007 volgden zij een workshop van de Rijksuniversiteit Groningen waarbij multi-sensory storytelling werd besproken, een methode die toen onder meer bij de Schotse instelling PAMIS werd gebruikt om voor te lezen aan mensen met ernstige meervoudige beperkingen.

Door hun werk waren Carla en Nelleke zich ervan bewust dat er in Nederland weinig werd voorgelezen aan mensen met ernstige meervoudige beperkingen en aan mensen met (een verstandelijke beperking en) dementie. Zij ontwikkelden een eigen werkwijze, gebaseerd op multi-sensory storytelling, om dit voorlezen te bevorderen. Ze kozen daarbij voor ‘learning by doing’ ofwel ‘werkendeweg ontwikkelen’.

In dit hoofdstuk kijken ze terug: hoe ontstond Voorlezen-plus?

2007

“De masterclass die we in 2007 volgden, was ter voorbereiding op wetenschappelijk onderzoek naar de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking. Het doel was om een onderzoeksvoorstel te schrijven. Dit bracht ons ook op het idee om voorlezen aan deze mensen mogelijk te gaan maken. Vanuit ons werk wisten we immers hoe weinig dat gebeurde. De docent van de masterclass was direct laaiend enthousiast. Nog datzelfde jaar gingen we op bezoek bij PAMIS in Schotland.”

“Eigenlijk zijn we vrijwel direct begonnen met boeken maken, in het begin nog zonder de vaste werkwijze. Het basisidee: niet te veel pagina’s en bij elke pagina een voorwerp. Het eerste boek maakten we samen met de moeder van Raamwerk-cliënte Joyce. Met elkaar ontdekten we wat belangrijk was bij het proces van een boek maken, welke stappen je moest zetten. Die stappen zitten nu nog steeds in de zeven onderdelen van onze workshops.”



Nelleke en Carla: “De docent van de masterclass was direct laaiend enthousiast.”

2008

“Over het eerste boek publiceerden we in 2008 een artikel in Markant, maandblad van de Vereniging van Gehandicaptenzorg Nederland. Daarop kregen we verschillende aanvragen van ouders die ook zo’n boek wilden maken. Zo ontstond het idee om workshops te gaan geven. We ontdekten dat één workshopsessie niet genoeg was, het boek kwam dan meestal niet af, daar was een tweede bijeenkomst voor nodig. Omdat de ouders en begeleiders ook moesten oefenen met voorlezen, bedachten we dat het goed zou zijn om daarvan films te maken en die in een derde bijeenkomst te bespreken. Die drie opeenvolgende bijeenkomsten doen we nu nog steeds.”



Moeder Anita leest het verhaal Joyce gaat in bad

“In het begin hebben we veel gelezen over kinder- en jeugdliteratuur. Wat zijn de kenmerken daarvan? Wat werkt en wat niet? Daar hebben we veel van geleerd. Zoals dat het leuk is als er iets spannends gebeurt, of als op het eind alles weer goed komt.

In 2008 bezochten we ook kinderboekenschrijver Dick Bruna. Hij vertelde ons hoe belangrijk het is om de teksten kort te houden. Dat je daarom bij het schrijven op zoek moet gaan naar de kern: waar gaat het nu eigenlijk om? Ook benadrukte hij dat een persoonlijk boek een bezit is, het is echt van jou.”



Bij Dick Bruna in zijn atelier

2009

“Professor Adri Vermeer, van de masterclass waarmee het allemaal begon, was zelf betrokken bij een project voor weeskinderen met meervoudige beperkingen, Sizanni’s Children’s Home in Zuid-Afrika. Hij heeft daar verschillende werkwijzen geïntroduceerd, waaronder Voorlezen-plus. In 2009 hebben we Willemijn Nispel, een Nederlandse orthopedagoge, getraind zodat zij in Zuid-Afrika aan de slag kon met het maken van Voorlezen-plus-boeken. Later vertelde professor Vermeer ons dat Voorlezen-plus daar nog altijd een van de best gebruikte werkwijzen is, omdat het zo toegankelijk is en makkelijk uit te voeren.”



Eerste workshop Voorlezen-plus

2010

“In 2010 was onze werkwijze redelijk compleet. Toen we uitgenodigd werden om een presentatie te geven over Voorlezen-plus op het IASSID Congres in Rome, hebben we een poster gemaakt met een samenvatting van alles wat we tot dan toe aan werkwijze hadden ontwikkeld. Eigenlijk werken we nog altijd grotendeels zoals we het toen beschreven.”

“Eind 2010 hadden we voor het eerst contact met dr. Paula Sterkenburg van de Vrije Universiteit van Amsterdam. Zij begeleidde twee masterstudenten bij hun onderzoek naar de effecten van Voorlezen-plus op gehechtheidsgedrag.”

Voor een beschrijving van deze onderzoeken, zie de mastertheses in hoofdstuk 7.

2011

“Op 6 oktober 2011 hebben we een exemplaar van een Voorlezen-plus-boek aangeboden aan medewerkers van de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag, om opgenomen te worden in de collectie aldaar. Het boek ‘Ulbe op de boerderij’ is daar nu te vinden als depotexemplaar onder nummer 7001253.”



Bezoek aan Stuart Cummings bij Bag Books in Londen

“In 2011 bezochten we ook het atelier van Bag Books in Londen. Dit is de bakermat van multi-sensory storytelling, opgericht door Chris Fuller, de bedenker van de methode. Bag Books is de enige organisatie ter wereld waar ‘multi-sensory books’ worden uitgegeven. We mochten daar meekijken met de vrijwilligers die werkten aan het samenstellen van de boeken. Op dat moment waren ze bezig met het ontwikkelen van een Kerstverhaal en discussieerden ze over de vraag hoe het kindeke Jezus eruit moest gaan zien.”

2012

“Om meer kinderen met beperkingen kennis te laten maken met Voorlezen-plus-boeken hebben wij in 2012 een Voorlezen-plus-bibliotheek samengesteld voor kinderdagcentrum De Honingraat in Noordwijkerhout. De boeken zijn duplicaten van verhalen die ontwikkeld zijn tijdens workshops in het hele land.”



Eerste Voorlezen-plus-bibliotheek

2013

“In de loop van de jaren hebben we tientallen workshops gegeven, veel bij zorginstellingen en ook wel bij particulieren. In 2013 gaven we de eerste serie workshops met open inschrijving – voor mensen vanuit heel Nederland – in het Kinderrechtenhuis in Leiden.

Soms zeggen familieleden ‘ik weet niet of ik dat wel kan, zo’n boek maken’. Maar iedereen kan dat, het enige wat je nodig hebt is betrokkenheid bij de persoon voor wie je het boek maakt. En de combinatie van familie en begeleider is heel waardevol. In elke workshop zien we dat weer. Er gebeurt echt iets als ze het over hun persoon hebben, ze leren die allebei op een andere manier kennen. Dat is een van de PLUS-sen van onze werkwijze.”



Deelnemers aan workshop in Leiden

2014

“Het coachen van mensen bij het maken van een boek is nog een grijs gebied. We hebben dat al doende zelf ontwikkeld tijdens de vele workshops die we hebben gegeven en we schaven daar nog steeds aan. De conceptteksten die mensen maken, lezen wij onafhankelijk van elkaar. Je voelt dan vaak al of iets loopt of niet, of dat er nog veel aan moet veranderen. We bespreken die ideeën samen en geven dat als feedback aan de mensen. Vaak beginnen mensen het verhaal te groot, willen er te veel in stoppen. Maar kort en simpel is beter, is onze ervaring.”

“In 2014 hebben we Stichting Voorlezen-plus® opgericht. Onze overweging daarbij: vanuit een formele organisatievorm kunnen we nog beter werken aan onze missie dat er meer voorgelezen wordt aan mensen voor wie dit niet zo vanzelfsprekend is.”



Madeleine leest voor aan Nard

2015

“Met behulp van fondsenwerving konden we dit jaar weer een serie workshops aanbieden met open inschrijving. Deze keer in de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag. Voor boekenliefhebbers zoals wij is dit een prachtige en inspirerende locatie.”

“Wat ons telkens weer ontroert zijn de filmbeelden van het voorlezen. Het contact dat je dan ziet ontstaan. Ook voor de deelnemers is dat vaak een stimulerende ontdekking.”



Youssra en Petra lezen samen een boek

3

Een Voorlezen-plus-boek maken

Familieleden en begeleiders, soms ook vrienden, vrijwilligers of therapeuten, maken samen een Voorlezen-plus-boek. Zij kennen allebei de persoon voor wie ze het boek maken en vullen elkaar daarin aan.

Het maken van de boeken verloopt via zeven vaste stappen (zie kader). Stichting Voorlezen-plus heeft deze stappen verwerkt in de drie bijeenkomsten die onderdeel zijn van hun Workshop Voorlezen-plus-boek Maken & Voorlezen.

De eerste bijeenkomst

We vragen aan de deelnemers om vooraf de teksten te lezen op de website www.voorlezen-plus.nl, ter voorbereiding op de workshop. Ook vragen we ze om zo veel mogelijk informatiemateriaal en een foto van de persoon mee te nemen. Een vragenlijst ten behoeve van het verzamelen van de informatie krijgen ze vooraf toegestuurd.

De bijeenkomst begint met een korte uitleg over multi-sensory storytelling, over Voorlezen-plus en over de zeven stappen in de workshops.

Een Voorlezen-plus-boek ontstaat in zeven stappen

- 1 Beschrijf de persoon
- 2 Kies een onderwerp
- 3 Stel het doel vast
- 4 Bedenk de inhoud van het verhaal
- 5 Kies een titelvoorwerp
- 6 Kies de andere voorwerpen
- 7 Schrijf de tekst



Eerste brainstorm over de inhoud van het verhaal

Drie bijeenkomsten, zeven stappen. Moet dat of kan het ook anders?

Het moet niet, maar het kan ook niet goed anders. De stapsgewijze aanpak heeft grote voordelen: er wordt niets overgeslagen, je denkt over elk onderdeel van het boek heel goed na. Zo krijg je een boek dat echt langere tijd gebruikt kan worden. Het volgen van de drie achter-eenvolgende bijeenkomsten heeft meerwaarde: je hebt alle tijd om het boek helemaal af te maken en om het voorlezen goed te oefenen.

Saskia, logopedist: “De drie bijeenkomsten werken heel goed. Je moet eerst een compleet beeld hebben van de persoon, daarna kun je je op het verhaal richten dat uiteindelijk het boek gaat worden.”

Marieke, begeleidster: “Tijdens de workshops heb ik Hanneke beter en op een andere manier leren kennen. Met elkaar kregen we een completer beeld van haar eigenschappen en van de dingen die ze graag doet. De verschillende gezichtspunten van familie enerzijds en professionals anderzijds waren daarbij waardevol.”



In het Kinderrechtenhuis

De groepen die samenwerken aan één boek – dat zijn meestal twee of drie personen – ontvangen het basismateriaal: de rode koffer en de zeven witte genummerde pagina's.

Tijdens deze eerste bijeenkomst werken de deelnemers aan de eerste vier stappen van het maken van een verhaal:

- + Beschrijf de persoon: wat weten we van ons familielid/onze cliënt?
- + Kies een onderwerp: wat doet of deed hij/zij graag?
- + Stel het doel vast: wat willen we bereiken met het verhaal?
- + Bedenk de inhoud van het verhaal: wat gaan we vertellen en hoe?

De deelnemers krijgen 'huiswerk' mee voor de tweede bijeenkomst: nadenken over de inhoud van het verhaal en de voorwerpen die ze kunnen gebruiken. Ook is het de bedoeling dat ze samen een eerste versie van het verhaal schrijven.

De tweede bijeenkomst

De deelnemers leveren de eerste versie van hun verhaal vooraf in bij de workshopbegeleiders. Tijdens de tweede bijeenkomst krijgen ze feedback op de verhaallijn en de gekozen voorwerpen. Hiermee gaan ze aan de slag en samen maken ze tijdens de bijeenkomst het verhaal af.

Daarna wordt het voorlezen uitgelegd en geoefend. Ook wordt de Checklist Voorlezen (zie pagina 31) uitgelegd.



Yvonne en Ciska met het door hen gemaakte boek Ilse gaat rijden



De makers van het boek van Melissa



Verhaal 'Melissa gaat theedrinken'

“Ik was bang dat het misschien te kinderachtig was voor mijn broer, maar dat was het helemaal niet. Ik heb echt geleerd om vanuit hem te denken, wat hij belangrijk vindt en niet hoe ik het zelf zie.”

Een zus over het maakproces

De derde bijeenkomst

De laatste bijeenkomst is gewijd aan het coachen van het voorlezen. Voorafgaand maken de deelnemers filmopnamen van het voorlezen aan de persoon voor wie ze het boek hebben gemaakt. De deelnemers bekijken de films en krijgen feedback van elkaar en van de workshopbegeleiders.

Deelnemers die alle bijeenkomsten hebben bijgewoond en alle opdrachten hebben uitgevoerd, ontvangen na afloop een certificaat van deelname.

Een schematische weergave van de werkwijze in de workshop is te vinden op pagina's 26 en 27.

Workshop Voorlezen-plus-boek Maken & Voorlezen

Een schematische weergave van de werkwijze

Eerste bijeenkomst

- + Uitgangspunten van multi-sensory storytelling
- + Kenmerken boeken voor ontwikkelingsleeftijd 0-2 jaar
- + Film van eerdere Voorlezen-plus voorleessessies
- + Uitleg stappen 1 tot en met 7
- + Uitdelen basismateriaal
- + Werken aan stappen 1 tot en met 4

Tweede bijeenkomst

- + Bespreken stappen 4 tot en met 7
- + Feedback op keuze verhaallijn en voorwerpen
- + Verhaal afmaken
- + Uitleg Checklist Voorlezen
- + Oefenen voorlezen

Derde bijeenkomst

- + Bekijken filmopnamen van de groep
- + Beoordeling aan de hand van Checklist Voorlezen
- + Feedback en coaching
- + Evaluatie workshops

Kwaliteitsgarantie Voorlezen-plus®

Voorlezen-plus® is een Europees geregistreerd merk. Alleen de boeken die tijdens workshops Voorlezen-plus-boek Maken & Voorlezen worden gemaakt, mogen het logo van Voorlezen-plus® voeren. Deze workshops worden georganiseerd door Stichting Voorlezen-plus® zelf óf door trainers die zijn geschoold in een Train-de-trainercursus bij Stichting Voorlezen-plus®.

In zeven stappen naar een Voorlezen-plus-boek

1 Beschrijf de persoon

- + Naam, leeftijd, sekse
- + Ontwikkelingsleeftijd
- + Mogelijkheden en beperkingen
- + Emotionele ontwikkeling
- + Diagnostiek: bijvoorbeeld testuitslagen
- + Indien van toepassing: fase van dementie
- + Voorkeurszintuigen
- + Hoe communiceert hij of zij?

2 Kies een onderwerp

- + Echte ervaring
- + Wat doet of deed de persoon graag?
- + Wat zijn of waren hobby's?

3 Stel vast wat het doel is van het verhaal

- + Contact maken en plezier beleven
 - + Positieve sfeer door voorlezen
- Mogelijke andere doelen:
- + Motoriek stimuleren
 - + Verhaal voor het slapen gaan
 - + Taal stimuleren
 - + Herinneringen ophalen

4 Bedenk de inhoud van het verhaal

- + Beschrijven onderwerp
- + Wat is de essentie van het verhaal?
- + Aantal pagina's bepalen
- + Volgorde pagina's bepalen
- + Afwisselen van zintuigen
- + Duidelijk begin en eind
- + Verhaal opbouwen naar 'climax'
- + Bij dementie: rekening houden met achteruitgang

5 Kies een titelvoorwerp

- + Staat symbool voor het verhaal
- + Prikkel zintuig(en)
- + Afneembaar

6 Kies de andere voorwerpen

- + Prikkel zintuig(en)
- + Bij voorkeur contrasterende kleuren
- + Stevig materiaal
- + Passend in de koffer

7 Schrijf de tekst

- + Maak korte zinnen
- + Gebruik eenvoudige woorden
- + Gebruik de naam van de luisteraar
- + Tekst moet goed in het gehoor liggen
- + Op elke pagina vier zinnen:
 - Zin 1: beschrijving van het voorwerp
 - Zin 2: de zin uit het verhaal
 - Zin 3: beschrijving van wat de voorlezer doet
 - Zin 4: zin om contact te maken

4

Een Voorlezen-plus-boek voorlezen

Eerste doel van een Voorlezen-plus-boek is altijd: contact maken met de luisteraar. Dat persoonlijke contact komt tot stand via het ritueel van voorlezen. De sfeer, de individuele aandacht, het persoonlijke contact, de rust en de herkenning van het verhaal dragen eraan bij dat Voorlezen-plus een positieve ervaring is voor luisteraars én voorlezers.

Daarnaast kunnen er meer doelen zijn: bewegingen trainen, taal of spraak stimuleren, herinneringen levend houden. Interactie is een belangrijk onderdeel van het voorlezen. De voorlezer moedigt de luisteraar steeds aan om de voorwerpen te ‘belevén’: te zien, voelen, horen, ruiken of proeven. Bij het voorlezen en de interactie houdt de voorlezer rekening met de mogelijkheden en beperkingen van de luisteraar. En die zijn bij elke luisteraar weer anders.

Het voorlezen kan het best altijd op dezelfde manier gebeuren, dat stimuleert de herkenning van het ritueel en van het verhaal. Deze vaste manier van voorlezen wordt getraind tijdens de Workshop Voorlezen-plus-boek Maken & Voorlezen. De deelnemers oefenen aan de hand van de Checklist Voorlezen op pagina 31.

“Niet eerder had ik zo’n boeiende, zinvolle en hartverwarmende activiteit om contact te maken. Er was tot nu toe überhaupt geen enkele activiteit waarmee ik contact met hem kreeg.”

Begeleidster over een cliënt



Aandacht voor medecursisten die het voorlezen oefenen



Rina en Christel hebben plezier bij het oefenen



Voorlezen begint met het laten zien van de rode koffer



Annemieke leest voor aan Nard

“Toen ik het boek de eerste keer had voorgelezen heb ik een nacht niet geslapen. Ik was zo trots op hoe het geworden is!”

Reactie van een familielid

Checklist Voorlezen

Hoe kun je het best een Voorlezen-plus-boek voorlezen?

- + Zoek een geschikte ruimte voor het voorlezen.
- + Zet de pagina's klaar, in de juiste volgorde, met de voorwerpen erop.
- + Ga zitten in de positie die past bij de voorkeurshouding van de luisteraar.
Zo kun je de luisteraar de pagina's goed laten zien en de voorwerpen laten zien, horen, voelen, ruiken of proeven.
- + Laat aan het begin duidelijk de rode koffer zien of voelen.
- + Zeg 'we gaan voorlezen'.
Noem de titel van het boek.
Laat de luisteraar het titelvoorwerp zien of voelen.
- + Lees de pagina's in de juiste volgorde voor.
- + Laat elke pagina met het voorwerp erop aan de luisteraar zien.
Haal dan het voorwerp van de pagina af.
- + Gebruik het voorwerp om contact te maken met de luisteraar of een reactie uit te lokken.
- + Leg de voorgelezen pagina's met de voorwerpen uit het zicht van de luisteraar.
Zo zorg je ervoor dat er steeds maar één zintuig wordt geprikkeld.
- + Hou je aan de verhaalttekst.
Herhaal deze zo nodig.
- + Pas je tempo aan aan de luisteraar.
Ga door naar de volgende pagina als de luisteraar daar aan toe is.
- + Sluit het voorlezen af, in woord of gebaar: klaar.



Hanneke en Marieke lezen 'Hanneke viert feest'



Rita en Dave lezen 'Rita gaat op reis'



Martine en Arie lezen 'Arie viert feest'



Voorlezen gefilmd

In de derde bijeenkomst van de workshop bekijken en bespreken we de filmopnamen van de eerste keer voorlezen. Op deze pagina's zie je een aantal beelden uit die films.

Het is niet alleen leuk om te zien voor wie je medecursisten een boek hebben gemaakt, maar ook leerzaam. Je ziet bijvoorbeeld in welke situatie ze voorlezen, hoe snel of langzaam ze dat doen, of ze wel of niet intonatie gebruiken, om de tekst heen praten of niet, welke materialen ze uiteindelijk hebben gekozen en of deze aanslaan. Dat brengt je misschien op ideeën die je zelf zou kunnen toepassen.

Ook zie je hoe de luisteraars reageren op de eerste keer voorlezen. Dat is verrassend vaak heel positief.



Michelle en Monique lezen 'Michelle gaat zwemmen'



Lieneke en Adrie lezen 'Adrie in de dierentuin'



Peter en Alinda lezen 'Peter naar het strand'

5

Een verhaal achter elk verhaal

Voorlezen-plus-boeken gaan altijd over persoonlijke verhalen. Natuurlijk zijn dat in de eerste plaats de verhalen van de luisteraars. Eigenlijk is elk boek een soort 'visitekaartje'. Soms wordt het ook zo gebruikt, bijvoorbeeld om nieuwe begeleiders te laten kennismaken met de luisteraar.

Het maken van het boek kan een verhaal op zich zijn. Dat is dan het persoonlijke verhaal van de mensen die het boek maken: familieleden, vrienden, begeleiders en soms vrijwilligers of therapeuten. Die het met enthousiasme doen, maar misschien ook weleens hun twijfels hebben. Een boek maken, kan ik dat wel? Wordt het wel goed genoeg? Begrijpt hij of zij straks het verhaal? Gaat het voorlezen wel lukken?

De familieleden brengen vaak nog een ander persoonlijk verhaal mee. Zijn bijvoorbeeld moeder of broer van iemand met EMB of van iemand met een



Begeleidster Maud leest voor aan Michelle

Timing is van groot belang voor Michelle. Maud kan dat als geen ander. Als zij voorleest geniet Michelle intens. En Maud misschien nog wel meer.

verstandelijke beperking en dementie. Dat kan moeilijk zijn, ook al omdat er vaak maar weinig activiteiten zijn die zij samen met hun kind, zus, broer, vader, moeder kunnen doen. Hoe geweldig is het om dan te ontdekken: we kunnen samen genieten van voorlezen.

Wie een Voorlezen-plus-boek maakt, breidt al doende zijn eigen persoonlijke verhaal uit. Want de boeken ontstaan omdat de makers hun kennis en ideeën over één persoon met elkaar delen. Zo ontdekken ze meer over die persoon, dingen die ze eerder niet wisten. En door het werken met de zeven stappen ontdekken ze samen wat de essentie van die persoon is. Dat weten ze vaak beter te verwoorden als het boek af is.

Zoveel persoonlijke verhalen. Daarom zeggen wij: achter elk Voorlezen-plus verhaal zit vaak nóg een verhaal en meestal zelfs meer dan één. Een paar van die verhalen staan in dit hoofdstuk.



Tijdens het Nationaal Vooleesontbijt leest Ellen voor aan Issam

'Issam op de boerderij' werd gemaakt voor een jonge man met een progressief ziektebeeld. Elke week lezen zijn begeleidsters het verhaal meerdere keren voor, elk half jaar maken we filmbeelden om te kijken of het verhaal nog steeds aansluit bij de mogelijkheden van Issam. De zichtbare snelle achteruitgang van Issam is daarbij confronterend. Tegelijk laten de filmbeelden heel mooi zien hoe goed zijn begeleidsters zijn ingespeeld op zijn reacties tijdens het voorlezen en hoe Issam nog anticipeert op bepaalde bladzijden en plezier beleeft aan het verhaal en het voorlezen.



Ellen en Lenny, begeleidsters: "Bij het voorlezen gaan we mee in het steeds wisselende tempo van Issam. Het eerste boek sloeg bij hem zo goed aan dat we een tweede boek hebben gemaakt. Beide keren hebben we rekening gehouden met wat Issam leuk vindt – water én iets lekkers krijgen – en dat verwerkt in het verhaal."

Een deelnemer aan de workshop was niet direct enthousiast. Vond het allemaal veel te simpel voor haar broer, die nu weliswaar dement is maar vroeger onderwijzer was. Ze zette desondanks door en maakte een boek voor hem. Toen ze de film zag waarop zij het boek voorlas aan haar broer, was ze ontroerd. Haar broer reageerde boven verwachting goed.



Een van de Voorlezen-plus-boeken is gemaakt voor een groep kinderen op een kinderdagcentrum: 'Gijs en de Kornuitten'. Een verhaal voorlezen aan een groep vraagt om een andere benadering. Bijvoorbeeld praktisch: hoe ga je zitten, hoe zitten de kinderen ten opzichte van elkaar, hoe kun je de bladen rond laten gaan? Maar ook inhoudelijk: hoe betrek je de kinderen bij elkaars beleving?



'Hanneke viert feest' was een van de eerste boeken voor iemand met een verstandelijke beperking en dementie. Hanneke's grote voorkeur voor ABBA, de kleur roze én haar zelfbedachte woorden ("Mufo") zijn erin verwerkt. Haar schoonzus Annette: "Het boek voor Hanneke willen we gaan gebruiken als een herkenbaar ritueel tijdens haar proces van dementering. Ik ken Hanneke van vroeger, maar nu kennen haar begeleidsters haar beter. In dat opzicht vullen we elkaar goed aan."





De boeken hebben een lange levensduur. Omdat de luisteraars een vertraagde ontwikkeling hebben, blijft het voorlezen van steeds hetzelfde verhaal lang boeiend. Ook luisteraars die langzaam achteruit gaan, blijven vaak nog lang reageren op de prikkels in het boek. Dat er iets achter een gordijntje verborgen zit, dat onder de kip een paaseitje tevoorschijn komt. Je ziet dat ze het weten, al is het soms alleen maar door het oplichten van hun ogen. Eigenlijk net als bij het voorlezen aan jonge kinderen, die houden ook van herhaling.

“Ik vind het fijn dat dit verhaal van mijn broer nu bewaard blijft.”

Een zus



Emma luistert naar een verhaal





Ida en Jelle hebben samen plezier

Jelle wil het liefst de hele dag alles open en dicht doen. Hij is nieuwsgierig naar wat ergens achter zit en begint te begrijpen dat dingen blijven bestaan als je ze niet ziet. In het verhaal 'Jelle gaat spelen' kan hij zijn lol op: er zit iets verstopt achter een gordijn, in een doosje en...



Aneke laat het regenen voor Nezzin



Johans zus (midden) met 'Toeren met papa en mamma'

Johan gaat elk weekend toeren met zijn ouders in de auto. Omdat die al op leeftijd zijn en Johan op enig moment dit uitje zal moeten gaan missen, heeft zijn zus het boek 'Toeren met papa en mamma' gemaakt over dit wekelijkse uitstapje. Onder een geluidsknop zijn de stemmen van zijn ouders opgenomen. Johans verhaal blijft zo bewaard, ook toekomstige begeleiders kennen straks dit deel van zijn levensverhaal.

6



Jelle gaat spelen



VOORLEZEN-PLUS

Carla Wikkerman
Nelke Boer

Joyce gaat in bad



VOORLEZEN-PLUS

Carla Wikkerman
Nelke Boer

Isa gaat paardrijden



VOORLEZEN-PLUS

Carla Wikkerman
Nelke Boer

Nienke naar school



VOORLEZEN-PLUS

Carla Wikkerman
Nelke Boer

Spelen met Timba



VOORLEZEN-PLUS

Carla Wikkerman
Nelke Boer

Huig heeft plezier



VOORLEZEN-PLUS

Carla Wikkerman
Nelke Boer

Jelle gaat spelen

Joyce gaat in bad

Isa gaat paardrijden

Nienke naar school

Spelen met Timba

Huig heeft plezier

Adrie in de dierentuin



VOORLEZEN-PLUS

Carla Wikkerman
Nelke Boer

Dilano gaat fietsen



VOORLEZEN-PLUS

Carla Wikkerman
Nelke Boer

Ulbe op de boerderij



VOORLEZEN-PLUS

Carla Wikkerman
Nelke Boer

Adrie in de dierentuin

Dilano gaat fietsen

Ulbe op de boerderij



Selectie Voorlezen-plus-boeken

In dit hoofdstuk presenteren we een aantal van de Voorlezen-plus-boeken die in de loop der jaren zijn gemaakt. Steeds met een korte aanduiding van het doel van het boek, of van het 'verhaal achter het verhaal'.

Met Ursula op de bank



VOORLEZEN-PLUS

Carla Wikkerman
Nelke Boer

Peter naar het strand



VOORLEZEN-PLUS

Carla Wikkerman
Nelke Boer

Michelle gaat zwemmen



VOORLEZEN-PLUS

Carla Wikkerman
Nelke Boer

Met Ursula op de bank

Peter naar het strand

Michelle gaat zwemmen

Adrie in de dierentuin

1 **Voorwerp: Olifant**

Vandaag is Adrie in de dierentuin.

(voorlezer geeft olifant aan Adrie en knijpt er samen in)

ZIE JE DE OLIFANT, ADRIE?

2 **Voorwerp: Stro**

Het hok van de olifanten wordt schoongemaakt

(voorlezer pakt het stro en laat Adrie ruiken)

RUIK JE HET STRO, ADRIE?

3 **Voorwerp: Scheetkussen**

Wat kunnen die beesten poepen!

(voorlezer knijpt in scheetkussen en zegt GATVERDARRIE)

HOOR JE DE..... SCHEET?

4 **Voorwerp: Zachte slingeraap**

Kijk uit Adrie, daar komt de slingeraap!

(voorlezer gooit de slingeraap op Adrie)

VOEL JE HOE ZACHT HIJ IS ADRIE?

5 **Voorwerp: Rare vogel**

Wat is dat nu voor een rare vogel Adrie?

(voorlezer laat de vogel op de grond of tafel springen, vogel maakt 'boing' geluid)

WAAR... GAAT... DE... VOGEL... NAAR TOE...?

6 **Voorwerp: Vissen**

Ook de vissen... willen we niet missen

(voorlezer laat rustig de vissen bewegen)

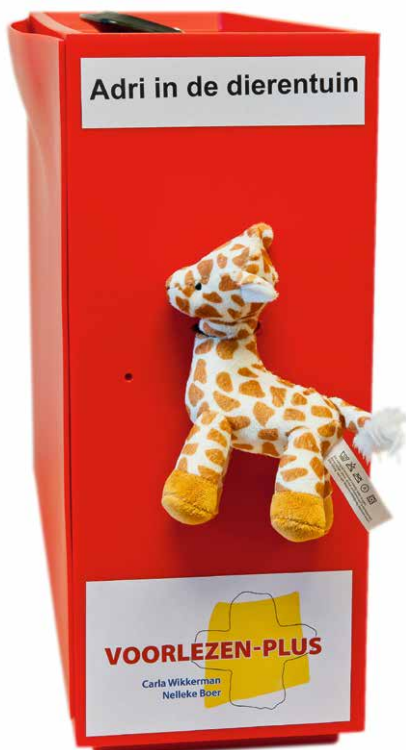
KIJK, WAT MOOI ADRIE!

7 **Voorwerp: Rode knop met klokgeluid**

Ding, dong, het is tijd om naar huis te gaan Adrie!

(voorlezer drukt samen met Adrie op de rode knop en zwaait naar Adrie)

DAG DIERENTUIN, DAAAAG!



Voorwerp: Olifant
Vandaag is Adrie in de dierentuin.
(voorlezer geeft olifant aan Adrie en knijpt er samen in)
ZIE JE DE OLIFANT, ADRIE?



1

Voorwerp: Stro
Het hok van de olifanten wordt schoongemaakt
(voorlezer pakt het stro en laat Adrie ruiken)
RUIK JE HET STRO, ADRIE?



2

Voorwerp: Scheelkussen
Wat kunne die beesten poepen!
(voorlezer knijpt in scheelkussen en zegt GATVERDARRIE)
HOOR JE DE.....SCHEET?



3

Voorwerp: Zachts slingeraap
Kijk uit Adrie, daar komt de slingeraap!
(voorlezer gooit de slingeraap op Adrie)
VOEL JE HOE ZACHT HIJ IS ADRIE?



4

Voorwerp: Rare vogel
Wat is dat nu voor een rare vogel Adrie?
(voorlezer laat de vogel op de grond of tafel springen, vogel maakt 'boing' geluid)
WAAR...GAAT...DE...VOGEL...NAAR TOE...?



5

Voorwerp: Vissen
Ook de vissen...willen we niet missen
(voorlezer laat rustig de vissen bewegen)
KIJK, WAT MOOI ADRIE!



6

Voorwerp: Rode knop met klokgeluid
Ding, dong, het is tijd om naar huis te gaan Adrie!
(voorlezer drukt samen met Adrie op de rode knop en zwaait naar Adrie)
DAG DIERENTUIN, DAAAAG!



7

*Hoe harder het
geluid, hoe mooier
Adrie het vindt!*

Dilano gaat fietsen

1 Voorwerp: Knisperpapier

Dilano fietst over het grindpad

(voorlezer knispert met het papier bij Dilano zijn oor)

HOOR JIJ DAT GRIND KNISPEREN DILANO?

2 Voorwerp: Rode knop met vogelgeluid

Ssst Dilano... Een vogel!

(voorlezer drukt op de rode knop)

HOOR JIJ DE VOGELS DILANO?

3 Voorwerp: Muziekorgel

Daar komt de orgelman!

(voorlezer draait aan muziekdootje en houdt deze bij Dilano's oor)

HOOR JIJ DE MUZIEK DILANO?

4 Voorwerp: Speelgoedhamer

De timmerman is aan het werk

(voorlezer slaat samen met Dilano met de hamer op tafel)

WAT EEN LAWAAI!

5 Voorwerp: Regenbuis

Het regent!

(voorlezer draait de regenbuis om en houdt deze bij Dilano's oor)

HOOR JIJ DE REGEN DILANO?

6 Voorwerp: Plantenspuit

Wij worden nat!

(voorlezer spuit een beetje water op Dilano's handen en gezicht)

VOEL JIJ DE SPETTERS DILANO? HET REGENT!

7 Voorwerp: Twee pannendecksels

Het onweert!

(voorlezer slaat de twee deksels tegen elkaar aan)

HOOR JIJ HET ONWEER DILANO?

KOM, WE FIETSEN SNEL NAAR HUIS



Voorwerp: Knisperpapier
Dilano fietst over het grindpad
(voorlezer knispart met het papier bij Dilano zijn oor)
HOOR JIJ DAT GRIND KNISPEREN DILANO?



1

Voorwerp: Rode knop met vogelgeluid
Ssst Dilano... Een vogel!
(op de rode knop drukken)
HOOR JIJ DE VOGELS DILANO?



2

Voorwerp: Muziekorgel
Daar komt de orgelman!
(voorlezer draait aan muziekdoosje en houdt dit bij Dilano's oor)
HOOR JIJ DE MUZIEK DILANO?



3

Voorwerp: Speelgoedhamer
De timmerman is aan het werk
(voorlezer slaat samen met Dilano met de hamer op tafel)
WAT EEN LAWAAI!



4

Voorwerp: Regenbuis
Het regent!
(voorlezer draait de regenbuis om en houdt deze bij zijn oor)
HOOR JIJ DE REGEN DILANO?



5

Voorwerp: Plantenspuit
Wij worden nat!
(voorlezer spuit een beetje water op Dilano's handen en gezicht)
VOEL JIJ DE SPETTERS DILANO? HET REGENT!



6

Voorwerp: Twee pannendeksels
Het onweert!
(voorlezer slaat de twee deksels tegen elkaar aan)
HOOR JIJ HET ONWEER DILANO?
KOM, WE FIETSEN SNEL NAAR HUIS



7

*Goed bedacht, met
twee deksels kun je
flink onweer maken.*

Gijs en de Kornuiten

1 Voorwerp: Tamboerijn

Gijs en de Kornuiten zitten samen op een rij..... hoor eens wat fijn

(voorlezer geeft de tamboerijn, helpt zo nodig met spelen)

.....(naam kind) **SPEELT OP DE TAMBOERIJN**

2 Voorwerp: Handtrommel

Rom, bom, bom

(voorlezer geeft de trommel, helpt zo nodig met spelen)

.....(naam kind) **SPEELT OP DE TROM!**

3 Voorwerp: Belletjes

OOHHHHH, wat is dat toch een mooi geluid!!

(voorlezer geeft de belletjes, helpt zo nodig met spelen)

OKE!! NU JIJ(naam kind) MET DE BELLETJES HEEL LUID!

4 Voorwerp: Sambabal

Oh, wat klinkt dat goed zo met ons al!

(voorlezer geeft de sambabal, helpt zo nodig met spelen)

HOOR JE(naam kind) MET DE SAMBABAL????

5 Voorwerp: Kazoo 2x

Hé, hoor je wat ik doe???

(Gijs speelt de kazoo/voorlezer maakt geluid met extra kazoo)

IK SPEEL OP DE KAZOO!!

6 Voorwerp: Scheetzak

Wat horen we nu????

(voorlezer geeft de scheetzak, helpt zo nodig met knijpen)

HET IS(naam kind) MET EEN SCHEETZAK

VIND JE HET ERG ALS IK DIE EVEN AFPAK?

7 Voorwerp: Fluit


Zo..... (naam kind) nu jij nog 1x op deze fluit!!!

(voorlezer geeft het kind de fluit, helpt zo nodig met spelen)

HIERMEE BLAAS JIJ HET VERHAALTJE UIT!



Voorwerp: Tamboerijn
Gijs en de Kornuiten zitten samen op een rij.....
hoor eens wat fijn
(voorlezer geeft de tamboerijn, helpt zonnig met spelen)
(naam kind) SPEELT OP DE TAMBOERIJN



1

Voorwerp: Handtrommel
Rom, bom, bom
(voorlezer geeft de trommel, helpt zonnig met spelen)
(naam kind) SPEELT OP DE TROM!



2

Voorwerp: Belletjes
OOHHHHH, wat is dat toch een mooi geluid!
(voorlezer geeft de belletjes, helpt zonnig met spelen)
 OKE!! NU JIJ...(naam kind) MET DE BELLETJES HEEL LUID!



3

Voorwerp: Sambabal
Oh, wat klinkt dat goed zo met ons al!
(voorlezer geeft de sambabal, helpt zo nodig met spelen)
 HOOR JE.....(naam kind) MET DE SAMBABAL???




4

Voorwerp: Kazoo 2x
Hoor je wat ik doe???
(Gijs speelt de kazoo/voorlezer maakt geluid met extra kazoo)
 IK SPEEL OP DE KAZOO!!



5

Voorwerp: Scheetzak
Wat horen we nu???
(voorlezer geeft de scheetzak, helpt zo nodig met knijpen)
 HET IS.....(naam kind) MET EEN SCHEETZAK
 VIND JE HET ERG ALS IK DIE EVEN AFPAK?



6

Voorwerp: Fluit
Zo.....(naam kind) nu jij nog 1x op deze fluit!!
(voorlezer geeft het kind de fluit, helpt zo nodig met spelen)
 HIERMEE BLAAS JIJ HET VERHAALTJE UIT!



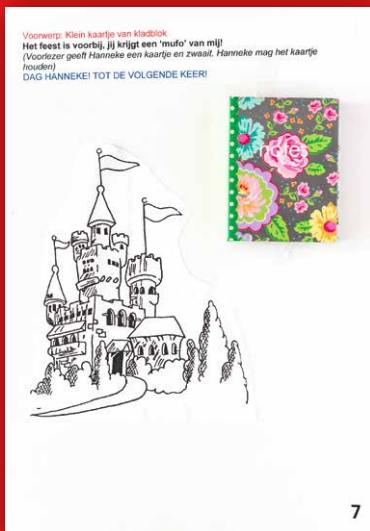
7

*Een boek voor een
 groep kinderen:
 de Kornuiten.*

Hanneke viert feest

- 1 Voorwerp: Klep brievenbus**
Hanneke, ik hoor de brievenbus...
(voorlezer laat brievenbus kleppen)
HOOR JIJ DAT OOK?
- 2 Voorwerp: Enveloppe met kaart**
Wat een verrassing! Post voor Hanneke
(voorlezer geeft enveloppe aan Hanneke, zo nodig helpen)
KIJK EENS EEN FEESTKAART!
(Kaart terug doen in enveloppe)
- 3 Voorwerp: Geurtje Puma**
Hanneke tut zich op voor het feest
Een ruikie, ruikie gebruiken we het meest
(voorlezer spuit een beetje op Hannekes pols, daarna samen aan haar pols ruiken)
MMM, DAT RUIKT LEKKER
- 4 Voorwerp: Praatknop met muziek Mamma Mia van ABBA**
Laat het feest maar beginnen!
(voorlezer laat Hanneke de knop indrukken)
HOOR, DAAR IS DE MUZIEK
- 5 Voorwerp: Microfoon**
Nu gaat Hanneke optreden
(voorlezer geeft de microfoon aan Hanneke, voorlezer zet in: 'Mamma mia, here I go again. My, my, how can I resist you')
JIJ KAN GOED ZINGEN!
- 6 Voorwerp: Plastic potje met advocaat en een lepeltje**
Tijd voor een lekker advocaatje
(voorlezer geeft Hanneke het lepeltje met advocaat)
PROOST, HANNEKE!
- 7 Voorwerp: Klein kaartje van kladblok**
Het feest is voorbij, jij krijgt een 'mufo' van mij!
(voorlezer geeft Hanneke een kaartje en zwaait. Hanneke mag het kaartje houden)
DAG HANNEKE! TOT DE VOLGENDE KEER





*Voor Hanneke geen
 feest zonder ABBA
 en een advocaatje.*

Huig heeft plezier

1 Voorwerp: Knisperfolie

Knisper, knisper foliepapier, we maken samen plezier!

(voorlezer geeft Huig knisperfolie en kraakt er mee)

VOEL JE DAT HUIG?

2 Voorwerp: Draailicht

Kijk Huig, de lichtjes draaien rond!

(voorlezer doet het draailicht aan en beweegt er mee)

ZIE JE DE LICHTJES HUIG?



3 Voorwerp: Muziekbelletjes

Luister Huig, de belletjes rinkelen

(voorlezer doet belletjes in hand van Huig, samen rinkelen)

HOOR JE DAT HUIG?

4 Voorwerp: Massageolie

Een beetje olie hier... een beetje olie daar...

(voorlezer masseert beide voeten met olie)

LEKKER WRIJVEN HUIG..... KLAAR!

Voorwerp: Knisperfolie
Knisper, knisper foliepapier, we maken samen plezier!
(voortezzer geeft Huid knisperfolie en kraakt er mee)
VOEL JE DAT HUID?



1

Voorwerp: Draailicht
Kijk Huid, de lichtjes draaien rond!
(voortezzer doet het draailicht aan en beweegt er mee)
ZIE JE DE LICHTJES HUID?



2

Voorwerp: Muziekbelletjes
Luister Huid, de belletjes rinkelen
(voortezzer doet belletjes in hand van Huid, samen rinkelen)
HOOR JE DAT HUID?



3

Voorwerp: Massageolie
Een beetje olie hier... een beetje olie daar...
(voortezzer masseert beide voeten met olie)
LEKKER WRUJVEN HUIDKLAAR!



4

*“Wat moeten we voor
Huid bedenken?
Hij kan zo weinig,”
zei zijn begeleidster
en maakte vervolgens
dit mooie boek.*

Isa gaat paardrijden

- 1 Voorwerp: Rode knop met paardengehinnik

Isa komt de stal binnen

(voorlezer drukt de knop in)

HOOR JE DE PAARDEN ISA?

- 2 Voorwerp: Stro in bakje

In de stal ligt stro

(voorlezer laat stro voelen)

ISA, VOEL JE HET STRO?

- 3 Voorwerp: Bix in bakje

Isa voert het paard

(voorlezer laat Bix ruiken)

RUIK JE DAT ISA?

- 4 Voorwerp: Paardenhaar in staart

Nu aait Isa het paard

(voorlezer laat staart van paardenhaar voelen)

VOEL JE DAT ISA?

- 5 Voorwerp: Schommelpaardje

Heen en weer op het paard!

(voorlezer laat paard heen en weer bewegen)

ISA, ZIE JE HET PAARD HEEN EN WEER GAAN?

- 6 Voorwerp: Spiegel

Wie is dat in de spiegel?

(voorlezer laat spiegel zien)

HÉÉÉ, HET IS ISA!!

- 7 Voorwerp: Beker (afgesloten) met limonade

Daar krijgt Isa dorst van

(voorlezer geeft Isa het drinken)

MMM, NOG EVEN DRINKEN..... KLAAR



Voorwerp: Rode knop met paardengehinnik
Isa komt de stal binnen
(voorlezer drukt de knop in)
HOOR JE DE PAARDEN ISA?



1

Voorwerp: Stro in bakje
In de stal ligt stro
(stro laten voelen)
ISA, VOEL JE HET STRO?



2

Voorwerp: Blauw bakje
Isa voert het paard
(Blix laten ruiken)
RUIK JE DAT ISA?



3

Voorwerp: Paardenhaar in staart
Nu aait isa het paard
(staart van paardenhaar laten pakken)
VOEL JE DAT ISA?



4

Voorwerp: Schommelpaardje
Heen en weer op het paard!
(Paardje heen en weer bewegen)
ISA, ZIE JE HET PAARD HEEN EN WEER GAAN?



5

Voorwerp: Spiegel
Wie is dat in de spiegel?
(Spiegel laten zien)
HEEE, HET IS ISA!!



6

Voorwerp: Beker (afgesloten) met limonade
Daar krijgt isa dorst van
(voorlezer geeft isa het drinken)
MMM, NOG EVEN DRINKEN.....KLAAR



7

*Als Isa paardrijdt
ziet ze altijd zichzelf
in de spiegel in de
manege. Dat moment
zit in het verhaal.*

Issam op de boerderij

1 Voorwerp: Waaier

Het waait hard op de boerderij

(voorlezer wappert met waaier)

VOEL JE DE WIND, ISSAM?

2 Voorwerp: Schaap knuffel

Daar ligt een schaap

(voorlezer aait met schaap over Issams wang)

WAT IS HET SCHAAP ZACHT, HE ISSAM

3 Voorwerp: Eendje in bakje water

Kijk het eendje gaat in bad

(voorlezer spettert in het water)

PAS OP ISSAM, ANDERS WORD JE NAT!

4 Voorwerp: Tractor met geluid

Daar rijdt de boer op de trekker

(voorlezer maakt geluid met trekker)

HEEL HARD, DAT VINDT HIJ LEKKER

5 Voorwerp: Foto koe achter luikje

De koe staat in de stal

(Issam doet luikje open)

KIJK, NU ZIE JE DE KOE AL

6 Voorwerp: Tokknijpertje

Alle kuikentjes lopen in hun hok

(voorlezer knijpt in tokknijpertje)

HOOR ISSAM, DE KUIKENTJES ROEPEN TOK, TOK

7 Voorwerp: Chocolade ei

Mama kip legt een gouden ei

(voorlezer geeft het chocolade ei aan Issam)

VOOR ISSAM..... BEN JE NU NIET BLIJ?



Voorwerp: Waaijer
Het waait hard op de boerderij
(voorlezer wappert met waaijer)
VOEL JE DE WIND, ISSAM?



1

Voorwerp: Schaap knuffel
Daar ligt een schaap
(voorlezer aait met schaap over Issam's wang)
WAT IS HET SCHAAP ZACHT, HE ISSAM



2

Voorwerp: Eendje in bakje water
Kijk het eendje gaat in bad
(voorlezer spettert in het water)
PAS OP ISSAM, ANDERS WORD JE NAT!



3

Voorwerp: Tractor met geluid
Daar rijdt de boer op de trekker
(voorlezer maakt geluid met trekker)
HEEL HARD, DAT VINDT HIJ LEKKER



4

Voorwerp: Foto koe achter luikje
De koe staat in de stal
(Issam doet luikje open)
KIJK, NU ZIE JE DE KOE AL



Voorwerp: Tokknijpertje
Alle kuikentjes lopen in hun hok
(voorlezer knijpt in tokknijpertje)
HOOR ISSAM, DE KUIKENTJES ROEPEN TOK, TOK



6

Voorwerp: Chocolade ei
Mama kip legt een gouden ei
(voorlezer geeft het chocolade ei aan Issam)
VOOR ISSAM, ... BEN JE NU NIET BLIJ?



7

*Onder de kip zit
een chocolade-eitje.
Dat onthoudt
Issam heel goed.*

Jelle gaat spelen

- 1 Voorwerp: Foto van speelgoed op de groep**
Lekker spelen op de groep. Ja dat geeft wel eens troep
(voorlezer geeft de foto aan Jelle)
JELLE, ZIE JE DAT?
- 2 Voorwerp: Kastje met inhoud**
Jelle haalt álles uit de kast, van rommel heeft hij geen last
(voorlezer helpt zo nodig met openen van kastje)
HAAL ALLES ER MAAR UIT, JELLE!
- 3 Voorwerp: Bellenblaas**
Bellenblazen ook heel fijn, zullen we blazen tot er bellen zijn?
(voorlezer biedt bellenblaas aan en blaast mee)
JELLE, PAK DE BELLEN MAAR
- 4 Voorwerp: Doosje met zacht boekje**
In deze doos zit iets verstopt, kijk maar Jelle of dat klopt
(voorlezer biedt doosje aan)
MAAK MAAR OPEN, JELLE
- 5 Voorwerp: knisperfolie achter gordijntjes**
Wat zit daar achter het gordijn? Knisperfolie, oh wat fijn!
(voorlezer doet samen het gordijn open)
JELLE, VOEL MAAR
- 6 Voorwerp: doosje met chips**
Na al dat spelen zoeken we wat lekkers op
(voorlezer geeft doosje en laat Jelle zelf deksel open doen)
PAK MAAR JELLE EN EET MAAR OP!
- 7 Voorwerp: deur + rode knop**
Klop, klop, klop, we houden er mee op. Het spelen is klaar
Jelle, doe nu de deur maar dicht, dan is alles uit het zicht
(voorlezer biedt deur met knop aan)
ZO DIE IS DICHT. JELLE, DRUK MAAR OP DE KNOP



Voorwerp: Foto van speelgoed op de groep
Lekker spelen op de groep. Ja dat geeft wel eens troep
(voorlezer geeft de foto aan Jelle)
JELLE, ZIE JE DAT?



1

Voorwerp: Kastje met inhoud
Jelle haalt alles uit de kast, van rommel heeft hij geen last
(voorlezer helpt zo nodig met openen van kastje)
HAAL ALLES ER MAAR UIT, JELLE!



2

Voorwerp: Bellenblaas
Bellenblazen ook heel fijn, zullen we blazen tot er belLEN zijn?
(voorlezer biedt bellenblaas aan en blaast mee)
JELLE, PAK DE BELLEN MAAR



3

Voorwerp: Doosje met zacht boekje
In deze doos zit iets verstopt, kijk maar Jelle of dat klopt
(voorlezer biedt doosje aan)
MAAK MAAR OPEN, JELLE



4

Voorwerp: Knisperfolie achter gordijntjes
Wat zit daar achter het gordijn? Knisperfolie, oh wat fijn!
(voorlezer doet samen het gordijn open)
JELLE, VOEL MAAR



5

Voorwerp: Doosje met chips
Na al dat spelen zoeken we wat lekkers op
(voorlezer geeft doosje en laat Jelle zelf deksel open doen)
PAK MAAR JELLE EN EET MAAR OP!



6

Voorwerp: deur + rode knop
(Klop, klop, klop, we houden er mee op. Het spelen is klaar)
Jelle, doe nu de deur maar dicht, dan is alles uit het zicht
(voorlezer biedt deur met knop aan)
ZO DIE IS DICHT, JELLE, DRUK MAAR OP DE KNOP



7

*Door dit verhaal
leert Jelle dat iets er
nog wel is, ook al zie
je het niet.*

Joyce gaat in bad

1 Voorwerp: Badkraag

Badkraag om, Joyce gaat in bad

(voorlezer doet de badkraag om bij Joyce)

VOEL JE DE BADKRAAG JOYCE?

2 Voorwerp: Badeend

De eend gaat mee, de eend kwaakt.....

(voorlezer knijpt in eend)

JOYCE, HOOR JIJ DAT OOK?

3 Voorwerp: Miniplantenspuit

Het water is nat

(voorlezer maakt handen van Joyce nat met plantenspuit)

VOEL EENS HOE LEKKER JOYCE?

4 Voorwerp: Handdoek

Nu afdrogen

(voorlezer legt handdoek over het hoofd van Joyce en droogt daarna een voor een de handen van Joyce stevig af)

DAAR KOMT DE HANDDOEK!

5 Voorwerp: Fles bodymilk

Handen en gezicht insmeren vindt Joyce fijn!

(voorlezer doet wat bodymilk op gezicht en de handen, Joyce smeert met hulp haar gezicht en handen in)

DAT RUIKT GOED! SMEER MAAR UIT JOYCE!

6 Voorwerp: Föhn

En nu het leukste: haren föhnen!

Ik zet de föhn aan..... 1..... 2..... 3

(op 3 doet de voorlezer de föhn aan en föhnt Joyce' haren)

VOEL JE DE WIND, JOYCE?

7 Voorwerp: Spiegel

Klaar is Joyce!

(voorlezer laat Joyce van dichtbij in de spiegel kijken)

KIJK MAAR!



Voorwerp: Badkraag
Badkraag om, Joyce gaat in bad
(voorlezer doet de badkraag om bij Joyce)
VOEL JE DE BADKRAAG JOYCE?



1

Voorwerp: Badeend
De eend gaat mee, de eend kwaakt
(voorlezer knijpt in eend)
JOYCE, HOOR JIJ DAT OOK?



2

Voorwerp: Miniplantenspuit
Het water is nat
(voorlezer maakt handen van Joyce nat met plantenspuit)
VOEL EENS HOE LEKKER JOYCE?



3

Voorwerp: Handdoek
Nu afdrogen
(voorlezer legt handdoek over het hoofd van Joyce en droogt
daarna één voor één de handen van Joyce stevig af)
DAAR KOMT DE HANDDOEK!



4

Voorwerp: Fles bodymilk
Handen en gezicht insmeren vindt Joyce fijn!
(voorlezer doet wat bodymilk op gezicht en de handen, Joyce
smeert met hulp haar gezicht en handen in)
DAT RIJKT GOEDI! SMEER MAAR UIT JOYCE!



5

Voorwerp: Föhn
En nu het leukste: haren föhnenlik zet de föhn aan.....
1.....2.....3
(op 3 doet de voorlezer de föhn aan en föhnt Joyce' haren
VOEL JE DE WIND, JOYCE?



6

Voorwerp: Spiegel
Klaar is Joyce!
(voorlezer laat Joyce van dichtbij in de spiegel kijken)
KIJK MAAR!



7

*Succes verzekerd met
de kwakende badeend.*

Martijn gaat wandelen

- 1 Voorwerp: Bodywarmer**
Hoi Martijn, we gaan vertrekken,
Zullen we je jas aantrekken?
(voorlezer laat Martijn jas voelen)
VOEL JE JE JAS MARTIJN?
- 2 Voorwerp: Praatknop met carillongeluid**
We wandelen naar de boerderij,
Het carillon speelt, dat maakt ons blij!
(voorlezer drukt samen met Martijn op praatknop)
HOOR JE DE KLOKKEN, MARTIJN?
- 3 Voorwerp: Paardenstaart**
Het paard huppelt in de wei,
En zwaait met zijn staart, kun je er bij?
(voorlezer laat Martijn staart voelen)
PAK MAAR MARTIJN!
- 4 Voorwerp: Hond**
Daar komt de boer, hij gaat het gras maaien,
Martijn mag zijn hond aaien
(voorlezer laat Martijn de hond voelen)
AAI, AAI, LIEVE HOND!
- 5 Voorwerp: Waaier**
Dan wandelt Martijn weer door,
Er is wel veel wind hoor!
(voorlezer wappert met de waaier)
VOEL JE DE WIND, MARTIJN?
- 6 Voorwerp: Regenbuis**
Het regent, dat is niet pluis,
We gaan weer snel naar huis
(voorlezer laat Martijn regenbuis horen)
HOOR JE DE REGEN, MARTIJN?
- 7 Voorwerp: Fleecedeken**
Kom maar binnen, de deken op je arm
Thuis is het lekker warm!
(voorlezer legt fleecedeken over Martijn)
DAG MARTIJN!



Voorwerp: Bodywarmer
Hoi Martijn, we gaan vertrekken.
Zullen we je jas aantrekken?
(voorlezer laat Martijn bodywarmer voelen)
VOEL JE JE JAS, MARTIJN?



1

Voorwerp: Rode knop met carillongeluid
We wandelen naar de boerderij.
Het carillon speelt, dat maakt ons blij!
(voorlezer drukt samen met Martijn op rode knop)
HOOR JE DE KLOKKEN, MARTIJN?



2

Voorwerp: Paardenstaart
Het paard huppelt in de wei.
En zwaait met zijn staart, kun je er bij?
(voorlezer laat Martijn staart voelen)
PAK MAAR MARTIJN!



3

Voorwerp: Hond
Daar komt de boer, hij gaat het gras maaien.
Martijn mag zijn hond aaien.
(voorlezer laat Martijn de hond voelen)
AAI, AAI, LIEVE HONDI!



4

Voorwerp: Waaijer
Dan wandelt Martijn weer door.
Er is wel veel wind hoor!
(voorlezer wappert met de waaijer)
VOEL JE DE WIND, MARTIJN?



5

Voorwerp: Regenbuis
Het regent, dat is niet pluis.
We gaan snel naar huis
(voorlezer laat Martijn regenbuis horen)
HOOR JE DE REGEN, MARTIJN?



6

Voorwerp: Fleeceleden
Kom maar binnen, de deken op je arm.
Thuis is het lekker warm!
(voorlezer laat Martijn de deken voelen)
DAG!



7

*Als je de rode knop
indrukt, hoor je het
carillon uit het dorp
van Martijn.*

Melissa gaat theedrinken

- 1 Voorwerp: Foto's Pino, Lumière, Pendula, video Belle en het Beest**
Het is tijd voor een kopje thee
Melissa neemt al haar spullen mee
(voorlezer geeft 1 voor 1 de foto's aan Melissa)
[PLAK MAAR OP, MELISSA](#)
- 2 Voorwerp: Knuffel Pino**
Oh, Oh
Daar valt Pino
(voorlezer haalt Pino van blad en laat in gezichtsveld van Melissa vallen)
[ZIE JE DAT, MELISSA?](#)
(voorlezer raapt Pino op en legt buiten Melissa's gezichtsveld tot pag. 6)
- 3 Voorwerp: Spiegel**
"Pot jan deurie" zegt Melissa dan
Zie je hoe boos jij kijken kan?
(voorlezer geeft spiegel in de handen van Melissa, kijkt met boze mimiek)
[KIJK MAAR BOOS, MELISSA](#)
- 4 Voorwerp: Praatknop met 'help handje' erop**
Lukt het alleen nie(t),
Dan roept Melissa "hellepie"
(voorlezer houdt bladzijde voor Melissa)
[DRUK MAAR OP HELP, MELISSA](#)
- 5 Voorwerp: Foto voorlezer**
Daar komt iemand al
Die Melissa helpen zal
(voorlezer geeft foto van zichzelf aan Melissa)
[WIE IS DAT, MELISSA?](#)
- 6 Voorwerp: Knuffel Pino**
Pino pakken we met z'n twee
Melissa neemt Pino ook mee
(voorlezer geeft Pino aan Melissa)
[PLAK PINO MAAR OP, MELISSA](#)
- 7 Voorwerp: Twee theekopjes (thee met melk, zoetje in thermoskan)**
Boos is klaar, lachen maar
Lekker thee drinken met elkaar
(voorlezer geeft thee aan Melissa en drinkt zelf andere kopje)
[MMM, DAT IS LEKKER, MELISSA!](#)



Voorwerp: Foto's Pino, Lumière, Pendula, video Belle en het Beest
Het is tijd voor een kopje thee
Melissa neemt al haar spullen mee
(voorlezer geeft 1 voor 1 de foto's aan Melissa)
PLAK MAAR OP, MELISSA



1

Voorwerp: Knuffel Pino
Oh, Oh
Daar valt Pino!
(voorlezer raapt Pino van blad en taat in gezichtsveld van Melissa vallen)
ZIE JE DAT, MELISSA?
(voorlezer raapt Pino op en legt buiten Melissa's gezichtsveld tot pag. 6)



2

Voorwerp: Spiegel
"Pot jan deurie" zegt Melissa dan
Zie je hoe boos jij kijken kan?
(voorlezer geeft spiegel in handen van Melissa, kijkt met boze mimiek)
KLIK MAAR BOOS, MELISSA



3

Voorwerp: Praatknoop met 'help handje' erop
Lukt het alleen niet!
Dan roept Melissa "hellepie"
(voorlezer houdt bladzijde voor Melissa)
DRUK MAAR OP HELP, MELISSA



4

Voorwerp: Foto voorlezer
Daar komt iemand al
Die Melissa helpen zal
(voorlezer geeft foto van zichzelf aan Melissa)
WIE IS DAT, MELISSA?



5

Voorwerp: Knuffel Pino
Pino pakken we met z'n twee
Melissa neemt Pino ook mee
(voorlezer geeft Pino aan Melissa)
PLAK PINO MAAR OP, MELISSA



6

Voorwerp: Twee theekopjes, thee met melk, zoetje in thermoskan
Boos is klaar, lachen maar.
Lekker thee drinken met elkaar
(voorlezer geeft thee aan Melissa en drinkt zelf het andere kopje)
MMM, DAT IS LEKKER, MELISSA!



7

Als het spannend wordt, zegt Melissa tegen zichzelf: "Boos is klaar, lachen maar!"

Met Ursila op de bank

(Voordat je gaat voorlezen, transfer uit de rolstoel naar de bank)

1 Voorwerp: Kussentje

Ursila ga je mee, op de bank zitten met ons twee?

(voorlezer laat Ursila het kussen voelen)

VOEL JE HET KUSSEN URSILA?

2 Voorwerp: Nijntje tv

Hé kijk nu snel mee, want Nijn is op tv!

(voorlezer draait speel tv aan)

KIJK URSILA!

3 Voorwerp: Twee bekertjes en een flesje water

We nemen er iets te drinken bij, één voor jou en één voor mij.

(voorlezer doet water in de bekertjes en geeft er een aan Ursila)

MMM LEKKER URSILA!

4 Voorwerp: Een bekertje

O jee wat doe ik nou, knoei ik mijn drinken op jou!

(voorlezer knoeit met water op de handen van Ursila)

NATTE BOEL URSILA!

5 Voorwerp: Gastendoekje

Doe je handen maar omhoog, dan maak ik ze snel weer droog.

(voorlezer geeft gastendoekje en helpt handen afdrogen)

DROOG BEN JE WEER, VOEL MAAR!

6 Voorwerp: Zakje met paar chipjes

Nu snel een chipie voor de schrik, voorzichtig eten, anders krijg je de hik!

(voorlezer geeft Ursila chips en eet samen chips op)

MMMMMMM LEKKER URSILA!

7 Voorwerp: Speelring

Het is gezellig samen met jou, nu weer in de box met je speelring....gauw

(voorlezer laat speelring pakken)

PAK JE SPEELRING MAAR!

NAAR DE BOX EN HET VERHAAL IS KLAAR

(Na het voorlezen transfer van de bank naar de box)



(Voordat je gaat voorlezen, transfer uit de rotstoel naar de bank)

Voorwerp: Kussenje
Ursila ga je mee, op de bank zitten met ons twee?
(Voorlezer laat Ursila het kussen voelen)
VOEL JE HET KUSSEN URSILA?



1

Voorwerp: Nijntje tv
Hé kijk snel mee, want Nijn is op tv!
(voorlezer draait speel tv aan)
KIJK URSILA!



2

Voorwerp: Twee bekerjes en een flesje water
We nemen er iets te drinken bij, één voor jou en één voor mij
(voorlezer doet water in de bekerjes en geeft er een aan Ursila)
MMMM...LEKKER URSILA!



3

Voorwerp: Een bekerje met water
O je wat doe ik nou, knoei ik mijn drinken op jou!
(voorlezer knoeit met water op de handen van Ursila)
NATTE BOEL URSILA!



4

Voorwerp: Gastendoekje
Doe je handen maar omhoog, dan maak ik ze snel weer droog
(voorlezer geeft gastendoekje en helpt handen afdrogen)
DROOG BEN JE WEER, VOEL MAAR!



5

Voorwerp: Zakje met paar chipjes
Snel een chipje voor de schrik, voorzichtig eten, anders krijg je de hik!
(voorlezer geeft Ursila chips en eet samen chips op)
MMMMMMMM LEKKER URSILA!



6

Voorwerp: Speelring
Het is gezellig samen met jou, nu weer in de box met je speelring...gaww
(voorlezer laat speelring pakken)
PAK JE SPEELRING MAAR!
NAAR DE BOX EN HET VERHAAL IS KLAAR

(Na het voorlezen transfer van de bank naar de box)



7

*Haar moeder maakte
een boek over het
leukste kwartiertje
van de dag.*

Michelle gaat zwemmen

- 1 Voorwerp: Badpak**
Michelle, zullen we lekker zwemmen gaan?
dan moet je eerst je badpak aan!
(voorlezer geeft het badpak aan Michelle)
VOEL JE JE BADPAK MICHELLE?
- 2 Voorwerp: Zwembandjes**
Wil je blijven drijven.....
dan moeten je zwembandjes omblijven!
(voorlezer geeft de zwembandjes aan Michelle)
KIJK MICHELLE, HIER ZIJN JE ZWEMBANDJES!
- 3 Voorwerp: Plantenspuit**
Spetter, spatter, spater,
Michelle is lekker in het water.
(voorlezer maakt handen van Michelle nat met de plantenspuit)
VOEL EENS HOE LEKKER HET WATER IS!
- 4 Voorwerp: Rode knop met gelach**
Water daar en water hier,
Michelle heeft plezier!
(voorlezer drukt op de knop en laat Michelle het geluid horen)
HOOR JE DAT MICHELLE?
- 5 Voorwerp: Handdoek**
Doe je handen maar omhoog,
dan maak ik ze met de handdoek droog
(voorlezer maakt de handen van Michelle droog)
DAT VOELT LEKKER HE MICHELLE?
- 6 Voorwerp: Bodylotion**
Een beetje lotion hier, een beetje lotion daar...
en smeren maar
(voorlezer smeert wat bodylotion op de handen van Michelle)
RUIK JE DAT MICHELLE?
- 7 Voorwerp: Haarborstel**
Je haren tip top oké,
Michelle gaat de volgende keer weer mee!
(voorlezer geeft de borstel aan Michelle)
HIER MICHELLE, BORSTEL MAAR.
EN DAN IS HET VERHAAL KLAAR



Voorwerp: Badpak
Michelle, zullen we lekker zwemmen gaan?
Dan moet je eerst je badpak aan!
(voorlezer geeft het badpak aan Michelle)
VOEL JE JE BADPAK MICHELLE?



1

Voorwerp: Zwembandje
Wij je blijven drijven....
dan moeten je zwembandjes omblijven!
(voorlezer geeft de zwembandje aan Michelle)
KIJK MICHELLE, HIER ZIJN JE ZWEMBANDJES!



2

Voorwerp: Plantenspuit
Spetter, spatter, spater, Michelle is lekker in het water
(voorlezer maakt handen van Michelle nat met de plantenspuit)
VOEL EENS HOE LEKKER HET WATER IS!



3

Voorwerp: Rode knop met gelach
Water daar en water hier, Michelle heeft plezier!
(voorlezer drukt op de knop en laat Michelle het geluid horen)
HOOR JE DAT MICHELLE?



4

Voorwerp: Handdoek
Doe je handen maar omhoog,
dan maak ik ze met de handdoek droog
(voorlezer masikt de handen van Michelle droog)
DAT VOELT LEKKER HE MICHELLE?



5

Voorwerp: Bodylotion
Een beetje lotion hier, een beetje lotion daar..
en smeren maar
(voorlezer smeert wat bodylotion op de handen van Michelle)
RUIK JE DAT MICHELLE?



6

Voorwerp: Haarborstel
Je haren tip top oké,
Michelle gaat de volgende keer weer meel
(voorlezer geeft de borstel aan Michelle)
HIER MICHELLE, BORSTEL MAAR
EN DAN IS HET VERHAAL KLAAR



7

*Michelle houdt van
hard materiaal en
niet van de kriebelige
handdoek. Ze leert
wennen aan het
afdrogen met die
handdoek.*

Nienke naar school

- 1 Voorwerp: Spiegel**
**Spiegeltje, spiegeltje aan de wand,
Nienke is de mooiste van het land**
(voorlezer laat Nienke van dichtbij in de spiegel kijken)
KIJK MAAR, NIENKE
- 2 Voorwerp: Kersttakjes**
Haren gedaan, jas aan. We gaan op weg
(voorlezer laat Nienke de takjes voelen)
NIENKE, VOEL JE DE HEG?
- 3 Voorwerp: Rits**
We zijn naar school gelopen
(voorlezer doet samen met Nienke de rits los)
JAS UIT NIENKE, DOE JE RITS MAAR OPEN
- 4 Voorwerp: Rode knop met geluid van klasgenootjes**
Iedereen die je kent, is blij dat je er bent
(voorlezer drukt samen met Nienke op de knop)
HOOR MAAR, NIENKE
- 5 Voorwerp: Blad met verfstreken en kwast**
Nu gaan we aan het werk, met kwast en verf
(voorlezer laat Nienke met de kwast verfbewegingen maken op blad)
AAN DE SLAG, NIENKE
- 6 Voorwerp: Stem, handen klappen**
Samen buiten spelen, we zijn met velen
(voorlezer pakt Nienkes beide handen en maakt, haar handen ver uit elkaar beginnend, een langzame duidelijk klap met haar handen)
OOOOOOOOOOH..... BOTSING!
- 7 Voorwerp: Pictogram van een hand**
School is klaar, zwaaien maar!
(voorlezer laat hand zien en zwaait er samen met Nienke mee)
DAG JUF TINA, DAG ALLEMAAL!



Voorwerp: Spiegels
**Spiegelje, spiegelje aan de wand,
Nienke is de mooiste van het land**
(voorlezer laat Nienke van dichtbij in de spiegel kijken)
KIJK MAAR, NIENKE



1

Voorwerp: Kersttakje
**Haren gedaan, jas aan. We
gaan naar school**
(voorlezer laat Nienke de kersttakjes
voelen)
NIENKE, VOEL



2

Voorwerp: Rits
We zijn naar school gelopen
(voorlezer doet samen met Nienke de rits los)
JAS UIT NIENKE, DOE JE RITS MAAR OPEN



3

Voorwerp: Rode knop met geluid van klasingenootjes
Iedereen die je kent, is blij dat je er bent
(voorlezer drukt samen met Nienke op de knop)
HOOR MAAR, NIENKE



4

Voorwerp: Blad met verfstreken en kwast
Nu gaan we aan het werk, met kwast en verf
(voorlezer laat Nienke met de kwast verbewegingen maken op
blad)
AAN DE SLAG, NIENKE



5

Voorwerp: Stem, handen klappen
Samen buiten spelen, we zijn met velen
(voorlezer pakt Nienkes beide handen en maakt, haar handen
ver uit elkaar beginnend, een langzame duidelijk klap met haar
handen)
OOOOOOOOOOH BOTSING!

6

Voorwerp: Picogram van een hand
School is klaar, zwaaien maar!
(voorlezer laat hand zien en zwaait er samen met Nienke mee)
DAG JUF TINA, DAG ALLEMAAL!



7

*Op weg naar school
gaat Nienke altijd
met haar hand langs
de heg.*

Peter naar het strand

- 1 Voorwerp: Auto met geluiden**
Peter gaat naar het strand!
(voorlezer drukt op de knoppen)
HOOR JE DE BUS AANKOMEN, PETER?
- 2 Voorwerp: Waaier**
Oei, wat waait het hard
(voorlezer laat wind over zijn gezicht gaan)
VOEL JE DE WIND PETER?
- 3 Voorwerp: Zaklamp**
Maar het is wel lekker warm!
(voorlezer schijnt met zaklamp in zijn gezicht)
KIJK, PETER, DE ZON SCHIJNT!
- 4 Voorwerp: Bodylotion**
Pas op, we verbranden!
(voorlezer smeert Peter in met lotion)
EVEN INSMEREN PETER
- 5 Voorwerp: Plantenspuit**
Het water spettert en spat!
(voorlezer spuit water in zijn gezicht en op zijn handen)
PETER WORDT LEKKER NAT!
- 6 Voorwerp: Bak met schelpen**
We gaan schelpen zoeken!
(voorlezer laat Peter met zijn handen schelpen voelen)
VOEL JE DE SCHELLEN PETER?
- 7 Voorwerp: Rode knop met geluiden van golven en meeuwen en grote schelp**
Wat een fijne dag!
(voorlezer drukt op rode knop en houdt schelp bij zijn oor)
NOG EVEN GENIETEN... DAG STRAND!



Voorwerp: Auto met geluiden
Peter gaat naar het strand!
(op de knoppen drukken)
HOOR JE DE BUS AANKOMEN, PETER?



1

Voorwerp: Waaijer
Oei, wat waait het hard
(voorlezer laat wind over zijn gezicht gaan)
VOEL JE DE WIND PETER?



2

Voorwerp: Zaklamp
Maar het is wel lekker warm!
(voorlezer schijnt met zaklamp in zijn gezicht)
KIJK, PETER, DE ZON SCHIJNT!



3

Voorwerp: Bodylotion
Pas op, we verbranden!
(voorlezer smeert Peter in met lotion)
EVEN INSMEREN PETER



4

Voorwerp: Plantenspruit
Het water spettert en spat!
(voorlezer spuit water in zijn gezicht en op zijn handen)
PETER WORDT LEKKER NAT!



5

Voorwerp: Bak met schelpen
We gaan schelpen zoeken!
(voorlezer laat Peter met zijn handen schelpen voelen)
VOEL JE DE SCHELPE PETER?



6

Voorwerp: Rode knop met geluiden van golven en meeuwen en grote schelp
Wat een fijne dag!
(op rode knop drukken en schelp bij zijn oor houden)
NOG EVEN GENIETEN...DAG STRAND!



7

*“Niet wéér badschuim
voor zijn verjaardag!”
Dus maakte Peters
zus dit boek om voor
te lezen voor het
slapengaan.*

Rita gaat op reis

1 Voorwerp: Toeter

Hoor je de toeter? Dat is het bewijs! Daar is de bus, Rita gaat op reis!

(voorlezer laat Rita de knop van de toeter indrukken)

HOOR MAAR, DAAR IS DE BUS AL!

2 Voorwerp: Spiegeltje en oogschaduw

Rita maakt zich klaar, kijk in de spiegel en bekijk je schoonheid maar!

(voorlezer doet oogschaduw op Rita's ogen en laat haar in de spiegel kijken)

KIJK EENS HOE MOOI JE BENT!

3 Voorwerp: Geluidknop met liedje van Ellie en Rikkert

Op zondag gaat Rita naar de kerk, met dit liedje voel je je sterk!

(voorlezer laat Rita de knop indrukken)

KLAP MAAR MEE!

4 Voorwerp: Doosje met daarin buttons aan een touwtje

Op bezoek bij papa en mama krijgt Rita een cadeau!

Maak maar gauw open en steel de show!

(voorlezer laat Rita het doosje openmaken en de buttons pakken en voelen)

KIJK EENS WAT JE VAN PAPPEN EN MAMMAM GEHAD HEBT!

5 Voorwerp: Babypopje

Bij Arjen en Ietje is het altijd feest!

En Rita is ook weer bij de bibi's geweest!

(voorlezer laat Rita het babypopje zien en voelen)

WAT WAS HET LEUK BIJ DE BIBI'S!

6 Voorwerp: Clownsneus

Onderweg naar huis heeft Rita samen met Piet dikke pret

Pak die rode neus, van je retteketet!

(voorlezer zet de neus op bij zichzelf en laat Rita er mee spelen)

PAK DE NEUS MAAR!

7 Voorwerp: Venstertje met gordijntjes

Na een mooie dag vol avontuur is Rita moe.

Ga maar lekker in je warme bedje liggen en doe je oogjes toe!

(voorlezer laat Rita de gordijntjes dicht doen)

RITA GAAT SLAPEN, DOE DE GORDIJNTJES MAAR DICHT!KLAAR!



Voorwerp: Toeter
Hoor je de toeter? Dat is het bewijs!
Daar is de bus, Rita gaat op reis!
(voorlezer laat Rita de knop van de toeter indrukken)
HOOR MAAR, DAAR IS DE BUS AL!



Voorwerp: Spiegeltje en oogschaduw
Rita maakt zich klaar, kijk in de spiegel en bekijk je
schoonheid maar!
(voorlezer doet oogschaduw op bij Rita en laat haar in de
spiegel kijken)
KIJK EENS HOE MOOI JE BENT!



Voorwerp: Geluidknop met liedje van Ellie en Rikkert
Op zondag gaat Rita naar de kerk,
met dit liedje voel je je sterk!
(voorlezer laat Rita de knop indrukken)
KLAP MAAR MEE!



Voorwerp: Doosje met buttons aan een touwtje
Op bezoek bij papa en mama krijgt Rita een cadeau!
Maak maar gauw open en stel de show!
(voorlezer laat Rita het doosje openmaken en de buttons
pakken en voelen)
KIJK EENS WAT JE VAN PAPPA EN MAMA GEHAD HEBT!



Voorwerp: Babypopje
Bij Arjen en Ietje is het altijd feest!
En Rita is ook weer bij de bibi's geweest!
(voorlezer laat Rita het babypopje zien en voelen)
WAT WAS HET LEUK BIJ DE BIBI'S!



Voorwerp: Clownsneus
Onderweg naar huis heeft Rita samen met Piet dikke pret
Pak die rode neus, van je rettetet!
(voorlezer zet de neus op bij zichzelf en laat Rita er mee
spelen)
PAK DE NEUS MAAR!



Voorwerp: Vensterje met gordijntjes
Na een mooie dag vol avontuur is Rita moe.
Ga maar lekker in je warme bedje liggen en doe je oogjes
toe!
(voorlezer laat Rita de gordijntjes dicht doen)
RITA GAAT SLAPEN, DOE DE GORDIJNTJES MAAR
DICHTKLAAR!



*Als Rita de clownsneus
pakt gooit ze die met
veel plezier in de lucht.*

Spelen met Timba

- 1 Voorwerp: Rode knop met: 'Timba! Timba!'

Gaat Liss met Timba spelen?

(voorlezer drukt op knop)

ROEP HEM MAAR!

- 2 Voorwerp: Foto van Timba

Kijk Liss, daar is Timba

(voorlezer geeft foto aan Liss)

ZIE JE HEM?

- 3 Voorwerp: Hondenknuffel

Wat is hij zacht.....aai hem maar!

(zachtjes met haar hand, samen aaien)

AAI, AAI, AAI

- 4 Voorwerp: Touw

Timba wil het touw

(voorlezer legt touw in hand van Liss)

GOOI MAAR LISS!!

- 5 Voorwerp: Plastic bakje + touw

Timba is klaar met spelen

(samen touw in bakje doen, deksel erop)

DOE MAAR IN HET BAKJE!

- 6 Voorwerp: Hondenknuffel en mandje

Timba is moe, hij gaat naar bedje toe

(samen knuffel in mandje leggen, met vinger op de mond)

SSSSSSSTTTTT



Voorwerp: Rode knop met 'Timbal Timbal'
Gaat Liss met Timba spelen?
(op knop drukken)
ROEP HEM MAAR!



1

Voorwerp: Foto van Timba
Kijk Liss, daar is Timba
(voorlezer geeft foto aan Liss)
ZIE JE HEM?



2

Voorwerp: Hondenknuffel
Wat is hij zacht.....aai hem maar!
(zachtjes met haar hand samen aaien)
AAI, AAI, AAI



3

Voorwerp: Touw
Timba wil het touw
(voorlezer legt touw in hand van Liss)
GOOI MAAR LISS!!



4

Voorwerp: Plastico bakje + touw
Timba is klaar met spelen
(samen touw in bakje doen, deksel erop)
DOE MAAR IN HET BAKJE!



5

Voorwerp: Hondenknuffel en mandje
Timba is moe, hij gaat naar bedje toe
(samen knuffel in mandje leggen, met vinger op de mond)
SSSSSSTTTTT



6

*Liss leert om Timba
zachtjes te aaien.*

Tonnie viert Koninginnedag

1 Voorwerp: Slinger

Koninginnedag! We gaan versieren

(voorlezer geeft Tonnie de slinger)

VIND JE HEM MOOI?

2 Voorwerp: Foto van koningin

Kijk de koningin is op televisie

(voorlezer laat foto zien)

ZIE JE DAT?

3 Voorwerp: Tamboerijn

We gaan een liedje zingen

(voorlezer geeft Tonnie de tamboerijn)

1, 2, 3..... LANG ZAL ZE LEVEN, LANG ZAL ZE LEVEN,
LANG ZAL ZE LEVEN IN DE GLORIA, IN DE GLORIA, IN DE GLORIA
HIEPERDEPIEP HOERA!

4 Voorwerp: Snoepjes in bakje

Bij feest hoort iets lekkers!

(voorlezer laat Tonnie een snoepje pakken)

MMM... LEKKER HÈ TONNIE!

5 Voorwerp: Vlag

Zwai maar naar de koningin!

(voorlezer laat Tonnie zwaaien met vlag)

DAAAG KONINGIN!!

6 Voorwerp: Kroon

Tonnie krijgt de kroon van de koningin

(voorlezer zet kroon op bij Tonnie)

TONNIE, BEN JIJ NOU OOK KONING?

7 Voorwerp: Spiegel

Snel in de spiegel kijken!

(voorlezer houdt spiegel voor Tonnie)

LEVE DE KONINGIN! HOERA, HOERA HOERA!



Voorwerp: Slinger
Koninginnedag! We gaan versieren
(Tonnie de slinger geven)
VIND JE HEM MOOI??



1

Voorwerp: Foto van koningin
Kijk de koningin is op televisie
(voorzeter laat foto zien)
ZIE JE DAT?



2

Voorwerp: Tamboerijn
We gaan een liedje zingen
(Tonnie krijgt de tamboerijn)
1. 2. 3. ...LANG ZAL ZE LEVEN, LANG ZAL ZE LEVEN,
LANG ZAL ZE LEVEN IN DE GLORIA, IN DE GLORIA, IN DE
GLORIA, HIEPERDEPIEP HOERA!



3

Voorwerp: Snoepjes in bakje
Bij feest hoort iets lekkers!
(Tonnie pakt een snoepje)
MMM...LEKKER HÉ TONNIE!



4

Voorwerp: Vlag
Zwaai maar naar de koningin!
(Tonnie zwaait met vlag)
DAAAG KONINGIN !!



5

Voorwerp: Kroon
Tonnie krijgt de kroon van de koningin
(Kroon opzetten)
TONNIE, BEN JIJ NOU OOK KONING?



6

Voorwerp: Spiegel
Snel in de spiegel kijken!
(Spiegel voorhouden)
LEVE DE KONINGIN! HOERA, HOERA HOERA!



7

Tonnie is fan van de koningin en zou zelf het liefste koning zijn.

Ulbe op de boerderij

- 1** Voorwerp: Foto van een koe
Ulbe, Ulbe waar ga je naartoe?
(voorlezer laat foto aan Ulbe zien)
ULBE GAAT NAAR DE KOE
- 2** Voorwerp: Lapje koeienhuid
De koe heeft een mooie vacht
(voorlezer laat de koeienhuid voelen aan Ulbe)
VOEL MAAR ULBE, WAT IS IE ZACHT!
- 3** Voorwerp: Koe (knuffel) met koeiengeluid
Wat voor geluid maakt de koe?
(voorlezer drukt samen met Ulbe de koe in)
VOLGENS MIJ ZEGT IE BOEHH!
- 4** Voorwerp: Stro
Wat ligt er in de stal?
(voorlezer laat Ulbe het stro voelen en zien)
STRO..... WAT VOELT DAT MAL
- 5** Voorwerp: Flesje met mest
Wat ruik ik nu voor vieze troep?
(voorlezer laat het flesje aan Ulbe ruiken)
ULBE, IK RUIK KOEIENPOEP!
- 6** Voorwerp: Latex handschoen
Ulbe, we gaan melken, help je mee?
(voorlezer laat Ulbe 'melken', voelen aan de uiers)
ZO KOMT DE MELK ERUIT, HUPSAKEE
- 7** Voorwerp: Klompen
Simpe, sampe, sompe, Ulbe loopt op klompen
(voorlezer slaat klompen tegen elkaar aan)
KLIP, KLAP, KLOP, HET VERHAALTJE IS NU OP!



Voorwerp: Foto van een koe
Ulbe, Ulbe waar ga je naartoe?
(voorlezer laat foto aan Ulbe zien)
ULBE GAAT NAAR DE KOE



1

Voorwerp: Lapje koeienhuid
De koe heeft een mooie vacht
(voorlezer laat de koeienhuid voelen aan Ulbe)
VOEL MAAR ULBE, WAT IS IE ZACHT!



2

Voorwerp: Koe (knuffel) met koeiengeluid
Wat voor geluid maakt de koe?
(voorlezer drukt samen met Ulbe de koe in bij zijn nek)
VOLGENS MIJ ZEGT IE BOEHH!



3

Voorwerp: Stro
Wat ligt er in de stal?
(voorlezer laat Ulbe het stro voelen en zien)
STRO...WAT VOELT DAT MAL



4

Voorwerp: Flesje met mestkorrels
Wat ruik ik nu voor vieze troep?
(voorlezer laat de mest aan Ulbe ruiken)
ULBE, IK RUIK KOEIJENPOE!



5

Voorwerp: Latex handschoen
Ulbe, we gaan melken, help je mee?
(voorlezer laat Ulbe 'melken', voelen aan de uiers)
ZO KOMT DE MELK ERUIT, HUPSAKEE



6

Voorwerp: Klompen
Sinpe, sampe, sompe, Ulbe loopt op klompen
(voorlezer slaat klompen tegen elkaar aan)
KLIP, KLAP, KLOP, HET VERHAALTJE IS NU OPI



7

*Door het voorlezen
zegt Ulbe, die vroeger
op de boerderij
woonde, nu weer
“koe” en “melke”.*

7

Publicaties en mastertheses

Hieronder geven we een overzicht van onze eigen publicaties over Voorlezen-plus. Aansluitend beschrijven we kort enkele mastertheses die Voorlezen-plus als onderzoeksobject hebben.

Publicaties door Voorlezen-plus



Boer, N. & Wikkerman, C. (2008). Voorlezen-plus prikkelt de zintuigen. *Markant, Kenniskatern*, 5, p. 8-11.



Nispel, W. & Vermeer, A. in cooperation with Boer, N. & Wikkerman, C. (2010). Implementation of Multi-Sensory Story Telling in Sizanani Children's Home, Bronkhorstspuit, South Africa.

Poster gepresenteerd op het IASSID congres 2010 in Rome:
Boer N. & Wikkerman C. (2010). Multi-sensory storytelling for people with PIMD and (PID and) dementia: description of the creation of a Voorlezen-plus boek. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 23, (5), 51-513.



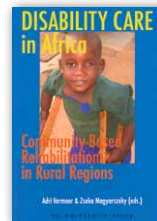
Vertaling poster:
Boer N. & Wikkerman C. (2011). Voorlezen-plus voor mensen met EMB en mensen met dementie (en verstandelijke beperking): beschrijving van het maken van een Voorlezen-plus-boek. *Voorlezen-plus*.



Op 6 oktober 2011 werd een exemplaar van een Voorlezen-plus-boek opgenomen in de collectie van de Koninklijke bibliotheek in Den Haag:
Wikkerman C. & Boer, N. (2011). *Ulbe op de boerderij*. Voorlezen-plus. Depotexemplaar no. 7001253.



Boer N. & Wikkerman C. (2011). The creation of a Voorlezen-plus book. In: B. Fornefeld, *Multi-Sensory Storytelling. An Idea gets through*. Münster: LIT Verlag. ISBN-13: 978-3643112521, p. 159-183.



Nispel, W., Stoffer, M. & Vermeer, A. in cooperation with Wikkerman, C. & Boer, N. (2014). *Multi-Sensory Story Telling in a Home for Children with Multiple Disabilities*. In: Vermeer, A. & Magyarszaky Z., *Disability Care in Africa. Community-Based Rehabilitation in Rural Regions*. Amsterdam: VU University Press. ISBN: 978-90-8659-688-1, p. 189-201.

 stichting
Voorlezen-plus®

prikkelt de zintuigen met persoonlijke boeken

Isa in de dierentuin



VOORLEZEN-PLUS®

Carla Wikkerman
Nelleke Boer

Isa ruikt

proeft

ziet

voelt

hoort

het verhaal

Ansichtkaart

Mastertheses over Voorlezen-plus



Vos, M. R. (2010). Voorlezen-plus, een geschikte activiteit voor kinderen met ernstig meervoudige beperkingen. Master-scriptie Universiteit Leiden.

Uit het onderzoek van Merel Vos blijkt dat Voorlezen-plus een geschikte activiteit is voor kinderen met ernstige meervoudige beperkingen. Verder blijkt dat kinderen ook plezier kunnen beleven aan een boek dat niet speciaal voor hen gemaakt is. Bij het voorlezen van een niet-persoonlijk verhaal vervangt de voorlezer de naam van het kind, 'Adrie naar de dierentuin' wordt dan bijvoorbeeld 'Joeri naar de dierentuin'. Ook kunnen de pagina's aan de andere luisteraar worden aangepast.



Bais, J.R. (2012). Effecten van Voorlezen-plus op gehechtheidsgedrag: Single-case study bij kind met verstandelijke beperking en pervasieve

ontwikkelingsstoornis. Masterthese Vrije Universiteit Amsterdam.



Mol, L.M. (2012). Single-casestudy: effect van Voorlezen-plus op gehechtheidsgedrag bij een kind met een verstandelijke beperking. Masterthese

Vrije Universiteit Amsterdam.

Voorafgaand aan het onderzoek van Jiska Bais en Lianne Mol maakten we voor een meisje met een matig verstandelijke beperking, autisme en gehechtheidsproblematiek drie boeken volgens de werkwijze van Voorlezen-plus waarin aspecten van de gehechtheidstheorie (Ainsworth e.a.) werden verwerkt. In de boeken werd de Cirkel van Veiligheid (Marvin e.a.) doorlopen. Er gebeurde iets spannends, het meisje vraagt om hulp, de begeleidster of moeder komt helpen en alles komt weer goed. De boeken hadden drie emoties als thema: boos, bang en blij.

Bais en Mol onderzochten of de interventie Voorlezen-plus effect heeft op het gehechtheidsgedrag van het meisje. Dat bleek het geval: zowel de ouders als de groepsleiding zagen positieve effecten op het gebied van gehechtheidsgedrag, gedragsproblemen, sociaal-emotionele ontwikkeling en sociale redzaamheid. Hoewel het meisje op veel gebieden wel vooruitgang liet zien, was deze vooruitgang statistisch niet goed aantoonbaar. Uitzondering was het gebied 'samenwerking', wat significant beter ging tijdens het voorlezen.

De effecten op het gehechtheidsgedrag konden niet significant worden aangetoond in deze pilotstudies. Desondanks was de conclusie dat Voorlezen-plus de ouders van kinderen met een verstandelijke beperking handvatten kan bieden om op een positieve manier in contact te treden met hun kind.

Voorlezen-plus in Zuid-Afrika

Willemijn Nispel, een Nederlandse orthopedagoge, is door ons getraind in het maken van Voorlezen-plus-boeken. Zij heeft aansluitend onze werkwijze geïntroduceerd in Sizanni's Children's Home in Zuid-Afrika, een weeshuis voor kinderen met ernstige meervoudige beperkingen.

Het was een nieuwe ervaring voor de verzorgsters daar om, naast de dagelijkse zorg zoals wassen, aankleden en eten geven, iets anders met de kinderen te doen. Voorlezen-plus bood hen veel mogelijkheden voor allerlei nieuwe activiteiten: de kinderen aandacht geven, contact met ze maken, ze activeren, samen plezier maken et cetera.

De kinderen worden in twee talen aangesproken; in het Zulu en in het Engels. De teksten op de pagina's zijn ook in twee talen. Op de ene kant het Engels, op de andere kant het Zulu. Afhankelijk van de taal die de voorlezer spreekt, kiest hij/zij voor de ene of de andere taal.

Professor Adri Vermeer startte wegens groot succes in 2015 een nieuw project in een nabijgelegen kindertehuis in Zuid-Afrika.



Willemijn ontvangt de koffers



Buiten voorlezen in de zon



Kun je de zon zien?



Voorlezer en luisteraar hebben plezier bij het nadoen van het geluid van de eend



Een 19-jarig meisje heeft haar hoofd zo gedraaid dat ze kan luisteren naar het verhaal

Opening Voorlezen-plus-bibliotheek



In kinderdagcentrum De Honingraat in Noordwijkerhout werd op 18 januari 2012 een Voorleesontbijt georganiseerd. Dit gebeurde in het kader van de Nationale Voorleesdagen. Tijdens dit Voorleesontbijt heeft burgemeester Goedhart van Noordwijkerhout de eerste Voorlezen-plus-bibliotheek van Nederland officieel geopend.

Burgemeester Goedhart en een aantal bekende Nederlanders, onder wie schaatser Martin Hersman en acteur Joris Putman, kwamen voorlezen. Tijdens het Voorleesontbijt lazen de gastvoorlezers voor uit 'gewone' kinderboeken. Begeleidsters van het kinderdagcentrum lazen in de groepen een Voorlezen-plus-boek voor.

Dit eerste voorleesontbijt was de start van een traditie. Sindsdien worden er elk jaar speciale gasten uitgenodigd om bij De Honingraat te komen voorlezen op de ochtend van het Nationaal Voorleesontbijt.



Opening Voorlezen-plus bibliotheek door burgemeester Goedhart



Martin Hersman
leest voor



Wie wij willen bedanken

- + allereerst de luisteraars – voor hun leuke reacties en enthousiasme
- + de enthousiaste collega's van het eerste uur
- + de geïnteresseerde collega's overal in het land
- + de familieleden en vrijwilligers
- + alle makers en voorlezers van de boeken
- + alle betrokkenen van kinderdagcentrum De Honingraat
- + de studenten, docenten en onderzoekers van Universiteiten en Hogescholen
- + onze leden van de Raad van Advies en het Comité van aanbeveling
- + Stichting Van der Toorn, Stichting Arie van Wijngaarden, Ars Donandi, Stichting Utopa
- + de Koninklijke Bibliotheek
- + de buitenlandse collega's van PAMIS, Bagbooks, Universiteit van Keulen, Multiplus
- + Dick Bruna, onze inspirator
- + onze redacteur
- + de fotografen
- + de grafisch ontwerper
- + en al onze eigen familieleden

Colofon

Uitgave

Stichting Voorlezen-plus®
mail@voorlezen-plus.nl
www.voorlezen-plus.nl

Tekst

Carla Wikkerman en Nelleke Boer

Tekstbewerking en redactie

Carla van Elst

Fotografie

Jan van Arkel, Voorlezen-plus en Willemijn Nispel (Zuid-Afrika)

Vormgeving

Boudewijn Boer

Bijdragen

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door:



Stichting Van der Toorn



Stichting Arie van Wijngaarden

de boerderij + Huig in Panbos + Meta gaat naar de manege + Deego gaat naar de kinderboerderij + Abdi gaat voetballen + Ursila gaat naar school + Nard
op vakantie + Epko maakt muziek + Janny is blij! + Arie in de bakkerij + Een dagje naar moeder + Kees zingt + Arie viert feest + Kijk Coby! + Vicky heeft
de Hindoestaanse prinses + Melissa gaat theedrinken + Willems' werk + Toeren met pappa en mamma + Ik ben Jannie + Verwendag voor Brigitte + Daphne
Siyabonga uthatha uhambo + Collin takes a bath / U Collin uyogeza + Bongane makes music / UBongane uya cula + Skhumbuzo goes to the Zoo / Uya eZoo + Kgotso
+ Idah goes to a ball / Ukuya Emdansweni + Doctor goes to school / UDoctor uya Esikoleni + Kamogelo takes a bath / Ngokukugeza + Tiny goes to a concert / U
spelen + Joyce gaat in bad + Michelle gaat zwemmen + Nienke naar school + Peter naar het strand + Met Ursila op de bank + Spelen met Timba + Tonnie viert
school + Nard gaat met de bus + Robert gaat zwemmen + Melissa viert vakantie + De Smarties gaan naar het strand + Issam naar Disneyland + Melissa maakt
+ Vicky heeft plezier + C-Gjeey gaat verven + Sander heeft plezier + Levi in de klas + Wandelen met Landa + Nadine gaat naar het strand + Henk en Mas gaan
+ Daphne poetst haar tanden + Hanneke viert feest + Martijn gaat wandelen + Nienke het is lente + Laura is ongesteld + De Smarties gaan wandelen + Siyabonga
+ Kgotso goes to bed / U Kgotso uyolala + Mahlatsie sits in the sun / Indaba Ukuhlala elangeni + Massaging Nadia / Ngokumasaja + Nomzamo plays on the ground
concert / Ukuya e Khonsatini + Adrie in de dierentuin + Dilano gaat fietsen + Gijs en de Kornuiten + Huig heeft plezier + Isa gaat paardrijden + Issam op de boerderij
Nienke viert koninginnedag + Ulbe op de boerderij + Huig in Panbos + Meta gaat naar de manege + Deego gaat naar de kinderboerderij + Abdi gaat voetballen +
Epko maakt muziek + Roderick gaat op vakantie + Epko maakt muziek + Janny is blij! + Arie in de bakkerij + Een dagje naar moeder + Kees zingt + Arie viert fe
Mas gaan naar voetbal + Nazia, de Hindoestaanse prinses + Melissa gaat theedrinken + Willems' werk + Toeren met pappa en mamma + Ik ben Jannie + Ver
wandelen + Siyabonga takes a walk / Usiyabonga uthatha uhambo + Collin takes a bath / U Collin uyogeza + Bongane makes music / UBongane uya cula + Skhumbuzo
Nomzamo plays on the ground / Ukudlala phansi + Idah goes to a ball / Ukuya Emdansweni + Doctor goes to school / UDoctor uya Esikoleni + Kamogelo takes a bath
paardrijden + Issam op de boerderij + Jelle gaat spelen + Joyce gaat in bad + Michelle gaat zwemmen + Nienke naar school + Peter naar het strand + Met U
boerderij + Abdi gaat voetballen + Ursila gaat naar school + Nard gaat met de bus + Robert gaat zwemmen + Melissa viert vakantie + De Smarties gaan naar
moeder + Kees zingt + Arie viert feest + Kijk Coby! + Vicky heeft plezier + C-Gjeey gaat verven + Sander heeft plezier + Levi in de klas + Wandelen met L
a en mamma + Ik ben Jannie + Verwendag voor Brigitte + Daphne poetst haar tanden + Hanneke viert feest + Martijn gaat wandelen + Nienke het is lente +
c / UBongane uya cula + Skhumbuzo goes to the Zoo / Uya eZoo + Kgotso goes to bed / U Kgotso uyolala + Mahlatsie sits in the sun / Indaba Ukuhlala elangeni
eni + Kamogelo takes a bath / Ngokukugeza + Tiny goes to a concert / Ukuya e Khonsatini + Adrie in de dierentuin + Dilano gaat fietsen + Gijs en de Kornuite
naar het strand + Met Ursila op de bank + Spelen met Timba + Tonnie viert koninginnedag + Ulbe op de boerderij + Huig in Panbos + Meta gaat naar de mane
Smarties gaan naar het strand + Issam naar Disneyland + Melissa maakt muziek + Roderick gaat op vakantie + Epko maakt muziek + Janny is blij! + Arie in
Wandelen met Landa + Nadine gaat naar het strand + Henk en Mas gaan naar voetbal + Nazia, de Hindoestaanse prinses + Melissa gaat theedrinken + Will
e het is lente + Laura is ongesteld + De Smarties gaan wandelen + Siyabonga takes a walk / Usiyabonga uthatha uhambo + Collin takes a bath / U Collin uyoge
lala elangeni + Massaging Nadia / Ngokumasaja + Nomzamo plays on the ground / Ukudlala phansi + Idah goes to a ball / Ukuya Emdansweni + Doctor goes to
de Kornuiten + Huig heeft plezier + Isa gaat paardrijden + Issam op de boerderij + Jelle gaat spelen + Joyce gaat in bad + Michelle gaat zwemmen + Nier
ar de manege + Deego gaat naar de kinderboerderij + Abdi gaat voetballen + Ursila gaat naar school + Nard gaat met de bus + Robert gaat zwemmen + Mel
j! + Arie in de bakkerij + Een dagje naar moeder + Kees zingt + Arie viert feest + Kijk Coby! + Vicky heeft plezier + C-Gjeey gaat verven + Sander heeft p
nken + Willems' werk + Toeren met pappa en mamma + Ik ben Jannie + Verwendag voor Brigitte + Daphne poetst haar tanden + Hanneke viert feest + Ma
Collin uyogeza + Bongane makes music / UBongane uya cula + Skhumbuzo goes to the Zoo / Uya eZoo + Kgotso goes to bed / U Kgotso uyolala + Mahlatsie si
ctor goes to school / UDoctor uya Esikoleni + Kamogelo takes a bath / Ngokukugeza + Tiny goes to a concert / Ukuya e Khonsatini + Adrie in de dierentuin + Dil
en + Nienke naar school + Peter naar het strand + Met Ursila op de bank + Spelen met Timba + Tonnie viert koninginnedag + Ulbe op de boerderij + Huig
en + Melissa viert vakantie + De Smarties gaan naar het strand + Issam naar Disneyland + Melissa maakt muziek + Roderick gaat op vakantie + Epko maak
heeft plezier + Levi in de klas + Wandelen met Landa + Nadine gaat naar het strand + Henk en Mas gaan naar voetbal + Nazia, de Hindoestaanse prinses +
+ Martijn gaat wandelen + Nienke het is lente + Laura is ongesteld + De Smarties gaan wandelen + Siyabonga takes a walk / Usiyabonga uthatha uhambo +
latsie sits in the sun / Indaba Ukuhlala elangeni + Massaging Nadia / Ngokumasaja + Nomzamo plays on the ground / Ukudlala phansi + Idah goes to a ball / Uk
tuin + Dilano gaat fietsen + Gijs en de Kornuiten + Huig heeft plezier + Isa gaat paardrijden + Issam op de boerderij + Jelle gaat spelen + Joyce gaat in ba
derij + Huig in Panbos + Meta gaat naar de manege + Deego gaat naar de kinderboerderij + Abdi gaat voetballen + Ursila gaat naar school + Nard gaat met
tie + Epko maakt muziek + Janny is blij! + Arie in de bakkerij + Een dagje naar moeder + Kees zingt + Arie viert feest + Kijk Coby! + Vicky heeft plezier +
doestaanse prinses + Melissa gaat theedrinken + Willems' werk + Toeren met pappa en mamma + Ik ben Jannie + Verwendag voor Brigitte + Daphne poetst
Siyabonga uthatha uhambo + Collin takes a bath / U Collin uyogeza + Bongane makes music / UBongane uya cula + Skhumbuzo goes to the Zoo / Uya eZoo + Kgotso

gaat met de bus + Robert gaat zwemmen + Melissa viert vakantie + De Smarties gaan naar het strand + Issam naar Disneyland + Melissa maakt muziek +
plezier + C-Gjeey gaat verven + Sander heeft plezier + Levi in de klas + Wandelen met Landa + Nadine gaat naar het strand + Henk en Mas gaan naar voet
poetst haar tanden + Hanneke viert feest + Martijn gaat wandelen + Nienke het is lente + Laura is ongesteld + De Smarties gaan wandelen + Siyabonga tak
so goes to bed / U Kgotso uyolala + Mahlatsie sits in the sun / Indaba Ukuhlala elangeni + Massaging Nadia / Ngokumasaja + Nomzamo plays on the ground / U
Ukuya e Khonsatini + Adrie in de diertuin + Dilano gaat fietsen + Gijs en de Kornuiten + Huig heeft plezier + Isa gaat paardrijden + Issam op de boerderij
iert koninginnedag + Ulbe op de boerderij + Huig in Panbos + Meta gaat naar de manege + Deego gaat naar de kinderboerderij + Abdi gaat voetballen + Ur
kt muziek + Roderick gaat op vakantie + Epko maakt muziek + Janny is blij! + Arie in de bakkerij + Een dagje naar moeder + Kees zingt + Arie viert feest
aan naar voetbal + Nazia, de Hindoestaanse prinses + Melissa gaat theedrinken + Willems' werk + Toeren met pappa en mamma + Ik ben Jannie + Verwen
yabonga takes a walk / Usiyabonga uthatha uhambo + Collin takes a bath / U Collin uyogeza + Bongane makes music / UBongane uya cula + Skhumbuzo goes to
ground / Ukudlala phansi + Idah goes to a ball / Ukuya Emdansweni + Doctor goes to school / UDoctor uya Esikoleni + Kamogelo takes a bath / Ngokukugeza +
rderij + Jelle gaat spelen + Joyce gaat in bad + Michelle gaat zwemmen + Nienke naar school + Peter naar het strand + Met Ursila op de bank + Spelen m
+ Ursila gaat naar school + Nard gaat met de bus + Robert gaat zwemmen + Melissa viert vakantie + De Smarties gaan naar het strand + Issam naar Disney
eest + Kijk Coby! + Vicky heeft plezier + C-Gjeey gaat verven + Sander heeft plezier + Levi in de klas + Wandelen met Landa + Nadine gaat naar het strand
rwendag voor Brigitte + Daphne poetst haar tanden + Hanneke viert feest + Martijn gaat wandelen + Nienke het is lente + Laura is ongesteld + De Smarties
buzo goes to the Zoo / Uya eZoo + Kgotso goes to bed / U Kgotso uyolala + Mahlatsie sits in the sun / Indaba Ukuhlala elangeni + Massaging Nadia / Ngokumasaja
/ Ngokukugeza + Tiny goes to a concert / Ukuya e Khonsatini + Adrie in de diertuin + Dilano gaat fietsen + Gijs en de Kornuiten + Huig heeft plezier + Isa
Ursila op de bank + Spelen met Timba + Tonnie viert koninginnedag + Ulbe op de boerderij + Huig in Panbos + Meta gaat naar de manege + Deego gaat na
ar het strand + Issam naar Disneyland + Melissa maakt muziek + Roderick gaat op vakantie + Epko maakt muziek + Janny is blij! + Arie in de bakkerij + E
anda + Nadine gaat naar het strand + Henk en Mas gaan naar voetbal + Nazia, de Hindoestaanse prinses + Melissa gaat theedrinken + Willems' werk + To
+ Laura is ongesteld + De Smarties gaan wandelen + Siyabonga takes a walk / Usiyabonga uthatha uhambo + Collin takes a bath / U Collin uyogeza + Bongane
+ Massaging Nadia / Ngokumasaja + Nomzamo plays on the ground / Ukudlala phansi + Idah goes to a ball / Ukuya Emdansweni + Doctor goes to school / UDoc
en + Huig heeft plezier + Isa gaat paardrijden + Issam op de boerderij + Jelle gaat spelen + Joyce gaat in bad + Michelle gaat zwemmen + Nienke naar sch
ege + Deego gaat naar de kinderboerderij + Abdi gaat voetballen + Ursila gaat naar school + Nard gaat met de bus + Robert gaat zwemmen + Melissa viert
n de bakkerij + Een dagje naar moeder + Kees zingt + Arie viert feest + Kijk Coby! + Vicky heeft plezier + C-Gjeey gaat verven + Sander heeft plezier + L
ems' werk + Toeren met pappa en mamma + Ik ben Jannie + Verwendag voor Brigitte + Daphne poetst haar tanden + Hanneke viert feest + Martijn gaat wan
za + Bongane makes music / UBongane uya cula + Skhumbuzo goes to the Zoo / Uya eZoo + Kgotso goes to bed / U Kgotso uyolala + Mahlatsie sits in the sun /
school / UDoctor uya Esikoleni + Kamogelo takes a bath / Ngokukugeza + Tiny goes to a concert / Ukuya e Khonsatini + Adrie in de diertuin + Dilano gaat fie
ke naar school + Peter naar het strand + Met Ursila op de bank + Spelen met Timba + Tonnie viert koninginnedag + Ulbe op de boerderij + Huig in Panbos
lissa viert vakantie + De Smarties gaan naar het strand + Issam naar Disneyland + Melissa maakt muziek + Roderick gaat op vakantie + Epko maakt muziek
lezier + Levi in de klas + Wandelen met Landa + Nadine gaat naar het strand + Henk en Mas gaan naar voetbal + Nazia, de Hindoestaanse prinses + Melissa
rtijn gaat wandelen + Nienke het is lente + Laura is ongesteld + De Smarties gaan wandelen + Siyabonga takes a walk / Usiyabonga uthatha uhambo + Collin
sits in the sun / Indaba Ukuhlala elangeni + Massaging Nadia / Ngokumasaja + Nomzamo plays on the ground / Ukudlala phansi + Idah goes to a ball / Ukuya Em
ano gaat fietsen + Gijs en de Kornuiten + Huig heeft plezier + Isa gaat paardrijden + Issam op de boerderij + Jelle gaat spelen + Joyce gaat in bad + Mich
in Panbos + Meta gaat naar de manege + Deego gaat naar de kinderboerderij + Abdi gaat voetballen + Ursila gaat naar school + Nard gaat met de bus + Ro
kt muziek + Janny is blij! + Arie in de bakkerij + Een dagje naar moeder + Kees zingt + Arie viert feest + Kijk Coby! + Vicky heeft plezier + C-Gjeey gaat v
+ Melissa gaat theedrinken + Willems' werk + Toeren met pappa en mamma + Ik ben Jannie + Verwendag voor Brigitte + Daphne poetst haar tanden + Hann
Collin takes a bath / U Collin uyogeza + Bongane makes music / UBongane uya cula + Skhumbuzo goes to the Zoo / Uya eZoo + Kgotso goes to bed / U Kgotso uy
kuya Emdansweni + Doctor goes to school / UDoctor uya Esikoleni + Kamogelo takes a bath / Ngokukugeza + Tiny goes to a concert / Ukuya e Khonsatini + Adrie
d + Michelle gaat zwemmen + Nienke naar school + Peter naar het strand + Met Ursila op de bank + Spelen met Timba + Tonnie viert koninginnedag + Ul
de bus + Robert gaat zwemmen + Melissa viert vakantie + De Smarties gaan naar het strand + Issam naar Disneyland + Melissa maakt muziek + Roderick g
+ C-Gjeey gaat verven + Sander heeft plezier + Levi in de klas + Wandelen met Landa + Nadine gaat naar het strand + Henk en Mas gaan naar voetbal + N
t haar tanden + Hanneke viert feest + Martijn gaat wandelen + Nienke het is lente + Laura is ongesteld + De Smarties gaan wandelen + Siyabonga takes a v
so goes to bed / U Kgotso uyolala + Mahlatsie sits in the sun / Indaba Ukuhlala elangeni + Massaging Nadia / Ngokumasaja + Nomzamo plays on the ground / UK

Voorlezen-plus®

prikkelt de zintuigen met persoonlijke boeken

“Zo leest iedereen wat, de een dit, de ander dat”

(vrij naar Martinus Nijhoff)

Mensen met ernstige meervoudige beperkingen (EMB) lezen zelf niet, maar ze worden ook vrijwel nooit voorgelezen. Dat ontdekten Carla Wikkerman en Nelleke Boer toen zij in 2007 in aanraking kwamen met multi-sensory storytelling. Dit is een speciale manier van voorlezen waarbij naast een verhaalttekst gebruik gemaakt wordt van voorwerpen die je kunt zien, voelen, horen, proeven of ruiken.

Carla en Nelleke ontwikkelden vanuit multi-sensory storytelling hun eigen werkwijze Voorlezen-plus® en maakten daarmee speciale Voorlezen-plus-boeken voor mensen met EMB. Een Voorlezen-plus-boek is een persoonlijk boek, helemaal op maat gemaakt voor één persoon.

In de jaren erna gaven ze veel workshops Voorlezen-plus-boek Maken & Voorlezen, voor familieleden, vrienden, vrijwilligers en begeleiders van mensen met EMB. Ze ontdekten dat Voorlezen-plus-boeken ook heel geschikt zijn voor mensen met (een verstandelijke beperking en) dementie.

Dit boek bevat een handzame beschrijving van de werkwijze Voorlezen-plus®. Het vertelt kort en bondig: zó ziet een Voorlezen-plus-boek eruit, zó wordt het gemaakt en zó lees je het voor. Bovendien staan er in dit boek veel voorbeelden van de unieke Voorlezen-plus-boeken die inmiddels zijn gemaakt.

Dit is een boeiend en inspirerend boek voor alle familieleden, vrienden, vrijwilligers en begeleiders die met de Voorlezen-plus-boeken werken. Daarnaast biedt het interessant studie- en documentatiemateriaal voor docenten en studenten van zorgopleidingen.

ISBN/EAN 978-90-9029440-7



VOORLEZEN-PLUS®
Carla Wikkerman
Nelleke Boer